

HOTEL DE GLOBE

HOTEL DE VREDE

HOTEL DE LA TÊTE D'OR

HOTEL DU COMMERCE

Maaseyck Rue de Bois-le-Duc

HET IS GOED
TOEVEN IN MAASEIK,
SINDS EEUWEN
EEN ZEER
GASTVRIJE STAD!

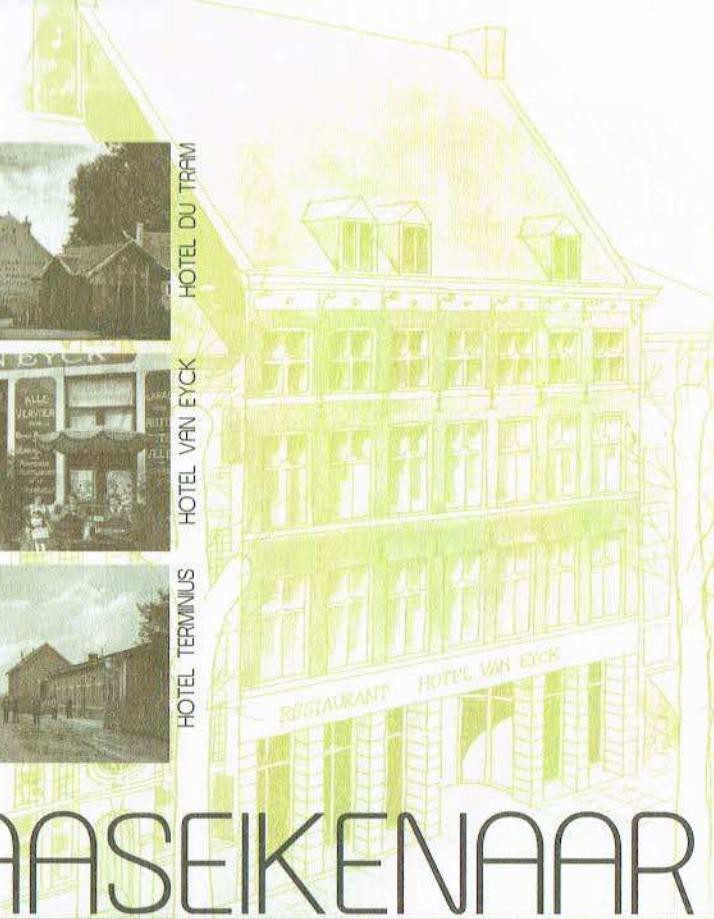
HOTEL DU TRAM

HOTEL VAN EYCK

HOTEL TERMINUS

DE MAASEIKENAAR

2005 2

DRIEMAANDELIJKS
CONTACTBLAD
JAARGANG XXXVI

Maaseik, 33 - MAASEYCK CAFÉ RESTAURANT VAN EYCK

INHOUD

- 61 Woord vooraf
- 62 Retorica 44-45. H.-Kruiscollege Maaseik in Achel
- 63 In memoriam: Jo Op de Kamp
- 64 Diksjenaer van het Mezeikers
- 65 Wauwelclub
- 66 Een nieuwsbericht van de stad Maaseik aan de stad Roermond (1568)
- 70 Wist ge?
- 71 Op bezoek bij een 95-jarige: Augusta Claessens
- 75 Databank van Belgisch-Limburgse kunstenaars
- 76 Proficiat Herman Hendrix!
- 77 Vincentius bestrijdt al 10 jaar de armoede
- 78 Informatie gevraagd
- 79 "Nacht en Ontij" in een malse lenteregen
- 81 Rectificatie
- 82 Oud-stadsgenoot Louis Jaspers, Belgisch ereambassadeur op pensioen.
- 85 Toponymisch praatje: Hotel 'Het Lammetje'
- 87 In memoriam: Luc Smits
- 88 Maaseikenaar Herman Houben bouwde in 1905 'Hôtel Beau Séjour' in Lanklaar
- 91 Steunabonnementen
- 92 Pior-directeur Franciscus Verhoeven, kruisheer (1906-1960)
- 98 Addenda et corrigenda (foto 75-jarigen)
- 99 Het adellijk huis van Aldeneik
- 109 Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden
- 110 Maaseik in oude kranten
- 111 1830 - Maaseikenaars saboteren de Zuid-Willemsvaart
- 116 Nationale orden voor leden van de Koninklijke Harmonie Concordia
- 118 Oplossing Kruiswoordenraadsel van vorig nummer
- 119 Mezeiker 'typetjes'

deken heet E.H. Michel Housen, tussen 1971 en 1990 nog kapelaan in Maaseik en pastoor van Heppeneert en de Kruisheren vieren dit jaar feestelijk dat zij in 2005 reeds 150 jaar onderwijs verstrekken in Maaseik.

Ga rustig zitten en verorber smakelijk de stevige portie lectuur die ons tijdschrift U weer biedt: teksten en foto's.

Nog dit: als U per ongeluk zou vergeten zijn uw abonnement te hernieuwen, doe het dan onverwijld. Alvast onze hartelijke dank.

Namens de redactie,
Jaak Bergers

Woord vooraf

De Limburger leest het lokale nieuws in "Het Belang van Limburg", de Maaseikenaar leest alles wat er breed cultureel leefde en nog leeft in zijn Eyckerstad in "De Maaseikenaar". Een zoveelste nummer ervan ligt weer voor U. Na een stevige winter snakte iedereen naar wat lentewarmte en een heropfleurende natuur. De klassieke rubrieken met informatie over de rijke Maaseiker historie, het bonte verenigingsleven, het Maaseiker dialect en nog veel meer kunt U fris gelay-out lezen in dit tweede nummer van de 36ste jaargang. Er gebeurde weer heel wat beslissende de laatste tijd: de restauratie van "Hotel Van Eyck" vordert goed, de carnavalstoet trok ondanks het barslechte weer nog een massa volk, stilaan verschijnen de eerste bouwkransen van de talrijke bouwprojecten die Maaseik grondig anders zullen doen uitzien, de Nacht van de Geschiedenis werd eens te meer een grandioos succes, Noliko miste op één punt de deelname aan de finale van de final four 2005 in de Champions League, deken Champagne verlaat ons en gaat als nieuwe vicaris vanaf april 2005 naar het bisdom in Hasselt werken, de nieuwe

Bezoek onze
website

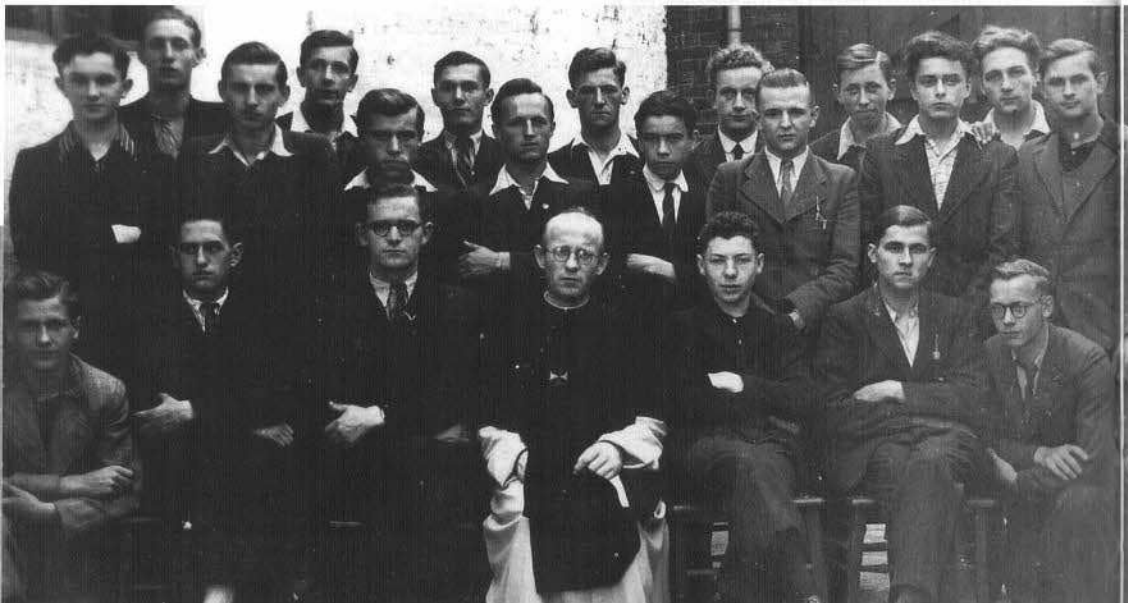
www.demaaseikeaar.be

RETORICA 1944-45 H.-Kruiscollege Maaseik in Achel

62 Sylvester Colson

Toen de oorlog 40-45 ten einde liep en Maaseik nog onveilig was wegens de Duitse troepen, die zich achter de Maas hadden ingegraven op Nederlands grondgebied, werd beslist dat de Retorica in Achel, het huis van de Kruisheren, haar studies moest afmaken.

In het klooster werd alles in gereedheid gebracht om daar les te geven. Banken en matrassen werden vanuit Maaseik naar Achel verhuisd. De matrassen met de dekens werden in één grote zaal beneden gedeponneerd voor 18 leerlingen en voor de drie overblijvers werd er plaats vrijgemaakt op de zolder van het nabijgelegen gebouw. Ook voor de nodige calorieën werd in het klooster gezorgd. Omdat het oorlog was, brachten de leerlingen toch nog

van l. naar r. Voorste rij: Noël Hendrix, Leut (†), André Hendrixx, Zonhoven (†), Lambert Kreuwels, NL (†), prior Frans Verhoeven, NL (†), Jan Gerits, Maaseik, André Bocken, Stokkem (†), Frits Vanhoef, Kinrooi.
Achterste rij: Jos Mergeay, Neeroeteren (†), Arthur Hoedemakers, Ophoven, Karel Engelen, Maaseik, Marcel Kleynen, Bree, Rik Vrinssen, Molenbeersel (†), Lambert Opendakker, Dilsen (†), René Gouverneur, Eisden, Albert Hawinkel, Rotem, Clement Brasseur, Opgrimbie, Jos Legrand, Waterschei, Frits Peeters, Overpelt, Sylvester Colson, Elen, Tony Berghs, Bocholt, Martin Lemmens, Kinrooi, Jan Crijns, Neerharen (†)

wat extra mee in een rieten mandje op de fiets.

We fietsten op maandag naar Achel met een tussenstop in Bocholt om Tony Berghs op te halen. Brasseur, Crijns en Gouverneur kwamen met de trein tot Achel-Station. Dinsdag werden de lessen aangevat onder leiding van prior Verhoeven, die ook onze klastitularis was. In de winter hadden wij op de vijver van het klooster veel schaatsplezier. De Amerikaanse soldaten lieten iedere nacht het ijs van de vijver nog eens onder water lopen, zodat wij iedere dag nieuw ijs hadden om in de speeltijd van ijspret te kunnen genieten.

In de slaapzaal waar onze matrassen op de vloer lagen werden er nu en dan farcen uitgehaald. Hulst uit het park werd in het midden van het bed gestopt, wat bij sommigen rare geluiden ontlokte. Prior Verhoeven kwam dan de rust herstellen, wat voor hem kinderspel was.

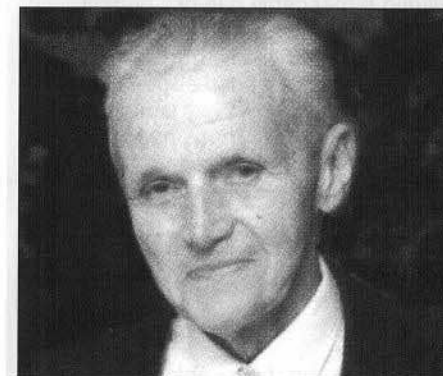
E.H. Jan Gerits, Karel Engelen en E.H. Brasseur zullen er nog veel meer van weten.

Van de 21 op de foto zijn er 11 gestorven.

In memoriam

Jo Op de Kamp (1911-2005)

Jaak Bergers

63

Wij zijn op aarde maar even. Sommigen zelfs zeer kort, anderen gezegend-lang. Jo Op de Kamp bereikte een hoge leeftijd na een erg boeiend leven. Naast zijn groot gezin had hij een druk zakenleven als hoofd van een alom bekende houthandel én nog een hoop hobby's. Zijn rijzige, trotse gestalte en de mallejans ('hutsen', boomkarren) van zijn bedrijf waren vele jaren typerend voor de omgeving van de Bospoort in Maaseik. Hij was een echte Maaseikenaar, ook actief in het verenigingsleven. Zo hoorde hij o.a. tot de stichters van het Heilig Wammes, was lid van de turnkring L.O. doch veel van zijn vrije tijd besteedde hij dolgraag aan zijn dieren: paarden en schapen. Hij was tevens lange tijd een fervente en succesrijke deelnemer aan drafwedstrijden in Tongeren en Sterrebeek. Een mens moet zachtjes sterven, een beetje als de bomen die al hun blaren verliezen, niet ineens maar één voor één. Dan staat de naakte boom daar, sprekender dan ooit tevoren. Hij is de laatste winter ingegaan, de lente die nu komt zal eeuwig zijn. Groot is de leegte die hij achterlaat, mooi zijn de herinneringen die blijven.

Diksjenaer van het Mezeikers (vervolg)

64 Tony Van Wijck

- 1 ettelek, bn. bw. = enkele
Vb. Nog nen daag of ettelek, en den is 't weer vekansie.
- 2 gestechel, zn. o (geen mv., geen dim.) = geruzie.
- 3 leech, zn. o. (-ter, -ske) =
a. licht, verlichting
b. begaafdheid
c. levenslicht
Vb. a. Doot het leech ówt.
Vb. b. Dae Zjang, det is gei groeët leech.
Vb. c. Ze hawwen h'm bi-jnao het leech ówtgestamp..
- 4 leech, bn; bw; =
a. lichtgekleurd
b. helder
Vb. a. Det is ei sjoëen leechblauw kleurke.
Vb. b. Het waas al leech wi-j wieë heivers ginge.
- 5 leechte, zw. ww. = (bij-)lchten
Vb. Leech ins met det zwieëgelke in daen dónkelen hook
- 6 lès, bw. = onlangs, laatst;
Vb. Lès kwaam iech Graad nog ins tieëge.
- 7 lèste, bn. bw. = laatste.
Vb. lech waas alti-jd de lèste van de klas.

8. lestig, bn. bw. =
a. lastig (als in A.N.)
b. onhandelbaar, zeurderig
Vb. Det kènsj is vandaag toch weer lestig.
9. naober, zn. m. (-s, -ke) =
a. buurman
b. de onmiddellijke omgeving
Vb. b. In den hieële naober woeënde gein Wale.
10. naoberse, zn. vr. (-, geen dim.) = buurvrouw.
11. kelle, zw. ww. = koud worden, afkoelen.
Vb. Mi-jn vingers kelle miech zoe zónger hawse..
12. struipe, zw. ww. =
a. stropen als in A.N.
b. bedriegen, afzetten
Vb. b. Bi-j dae kraom op de mert hóbbe ze miech rejaol gestruip.
13. verlaot, zn. o (geen mv. geen dim.) = verwachting, geruststelling, hoop.
Vb. Allein op me jóngste broor hób iech nog verlaot.
14. verlaote (zich), st. ww. (verloëet zich, verlaote) = zijn hoop stellen op, rekenen op.
Vb. lech kan miech op mi-jn vrouw neet verlaote mèt kaartlieëze.
15. veug, zn; vr; (geen mv., geen dim.) =
a. handigheid, bekwaamheid
b. voorwendsel, smoesje
Vb. a. Van det soeërt werk haet er gooje veug.
Vb. b. Dao zeen we mèt gooje veug achter gekómme
16. veuge (zich), zw. ww. = zich aanpassen, gehoorzaam zijn.
Vb. Veug diech mer, dao is toch niks aan te doon.
17. vówl, bn. bw. =
a. vuil (als in A.N.)
b. lui
Cfr. Du. faul
Vb. b. Dae is nog te vówl det er ziech tegooi wus(t).
18. vrèjjelaer, zn. m. (-s, -ke) = twistzoeker.

19. vrèjjele, zw. ww. = twisten, tegenwerken, ruzie maken.
Vgl. Eng. to wriggle (= wrikken) of Mnl. wrighen (= krom groeien)
20. vreugjaor, zn. o. (-e, -jäärke) = lente, voorjaar.
Vgl. Du. Frühjahr
21. vuurjaor, zn. o (-e, -jäärke) = lente, voorjaar.(zie ook: vreugjaor)
22. vuurkènsj, zn. o. (-kènjer, -kiensje) = kind van vóór het huwelijk of van een vorig huwelijk.
23. wieërd, bn, bw. = waard
Vb. Det is waal 500 euro wieërd
24. wieëre, st. ww. (waerde, gewoeëre) = worden
25. wieëre (zich), zw. ww. = zich weren, zich verdedigen.
26. woeërs, zn. vr. (woeërste, wuuërske) = a worst
b. onv. verl. tijd van 'wieëre', nl. diech woeërs
N.B. Tussen de twee betekenissen is er evenwel een klein verschil: a is met lichte sleeptoon, terwijl b eerder een stoottoon heeft.
Zegsw. God wèt alles, behalve waat in ein woeërs zit!
27. wouf, zn. m. (wouve, wuifke) =
a. wolf
b. gedroogd neussnot
Vb. a. Dae kan ieëte wi-j 'ne wouf!
Vb. b. Hae is zich weer de wuifkes ówt zi-jn naas aan 't plökke
ss. wieërewouf (= weerwolf, manwolf)
28. wouverd, zn. m. = (-e, geen dim.) = harde werker, wroeter.
29. wouve, zw. ww. = zeer hard werken om veel geld te verdienen.
30. zeiver, zn. m. (geen mv.,geen dim.) =
a. kwijl.
b. flauwe onnozele praat
ss. zeiverlepke, zeiverkloeët,
Zegsw. Det is zeiver in pekskes. (= dat is allemaal flauwe kul.)
Zegsw. De's geine zeiver! (= dat is geen sinecuur)

31. zeiveraer, zn. m. (-s, -ke) = iemand die onnozele praat vertelt.
32. zeiverlepke, zn. dim. (-s) = slabbetje
33. zoorkrówd, zn. o. (geen mv., - kruutsje) = zuurkool.
34. zungele, zw. ww. = tintelen, het krijgen van een eigenaardig pijnlijk gevoel aan de vingers, als deze terug warm worden, nadat men zeer koude handen kreeg bij vriesweer.
35. zwaoger, zn. m. (-s, -ke) = schoonbroer, zwager
36. zwetse, zw. ww. = kwaadspreken, soms ook: klikken.
37. zwieëgerse, zn. vr. (-, geen dim) = schoonzuster, zwagerin

65

Maaseiker Documentatiecentrum

Wauwelclub

Isabelle Kraewinkels

De volgende praatnamiddag van het Documentatiecentrum zal plaatshebben op 24 mei om 14.30 uur in de stedelijke bibliotheek.

Onderwerp: hotels en cafés.

Een nieuwsbericht van de stad Maaseik aan de stad Roermond uit 1568

66 Gilbert Mersch

Handwritten Dutch text from a news report, partially legible:
 ...vrijen veldt ...
 ...van de prins van Oranje ...
 ...van de stad Maaseik ...
 ...van de stad Roermond ...

Handwritten signature:
 ...

In het stadsarchief van Roermond bewaart men een origineel nieuwsbericht zoals dat door een koerier uit Maaseik naar Roermond werd gebracht ⁽¹⁾. Het bericht betreft de legerplaats van de troepen van Willem van Oranje en die van zijn tegenstander, de hertog van Alva. De stad Roermond had om inlichtingen gevraagd omdat ze in het voorjaar van 1568 al eens met de aanval van een geuzenleger had af te rekenen gehad ⁽²⁾ en omdat ze wist dat Alva zich erover ergerde dat de Raad van Beroerte nog geen getuigenverhoren had ontvangen van Roermondenaars die hadden meegedaan aan de beeldenstorm ⁽³⁾. Beide legers konden dus best uit hun buurt blijven. De herhaalde tekst luidt zo:

Eerzame, wijze, vooruitziende en welwillende heren, vrienden en burenen. Wij hebben deze morgen maandag, 11 oktober 1568 uw brief van de 10de oktober ontvangen. Daarin vraagt U om informatie over de verblijfplaats van het krijgsvolk van de prins van Oranje. Ons antwoord hierop steunt op getuigenissen van zoetelaars ⁽⁴⁾ en medeburgers. Ze zijn immers gisteren om negen uur bij het leger van de prins geweest en zijn vandaar naar Hasselt getrokken. Gisteravond om vijf uur verlieten ze Hasselt en deze morgen waren ze te Maaseik. Ze zegden dat het leger van de (Spaanse) koning te Bilzen en omgeving lag en dat van de prins van Oranje te Millen (bij Tongeren) op den dries. Wij kunnen U op dit ogenblik niets meer laten weten, maar indien wij vandaag een of ander nieuws vernemen, zullen wij dat zonder uitstel U schriftelijk meedelen. Wij bevelen U bij de almachtige Heer aan. Met haast geschreven te Maaseik op 14 oktober 1568.
 Burgemeesters, Schepenen en de Raad van de stad Maaseik.

Het bericht gaat dus over de veldtocht die Willem van Oranje vanuit Duitsland ondernam in het najaar van 1568 om in de Nederlanden een opstand tegen het Spaanse bewind uit te lokken. Zijn grote opponent was de hertog van Alva die op 22 augustus 1567 met een leger van 10.000 Spaanse soldaten te Brussel was aangekomen. Nog voor zijn benoeming tot landvoogd op 20 september 1567 richtte Alva de Raad van Beroerten op, een speciale rechtbank die de verantwoordelijken van de Beeldenstorm (1566) moest bestraffen. 1073 mensen werden geëxecuteerd, onder wie de graven van Egmont en Horn. Ook Willem van Oranje werd voor die rechtbank gedaagd maar hij was al in april 1567 naar zijn stamslot in Dillenburg uitgeweken. Wel besliste de rechtbank dat al zijn bezittingen in de Nederlanden werden in beslag genomen.

Willem van Oranje

Vanuit Dillenburg beraamde Willem van Oranje plannen voor verscheidene invasies in de Nederlanden. De eerste invasie stond onder leiding van Jan van

Montigny, heer van Villers, de hofmaarschalk van de prins. Hij wilde via Roermond de Nederlanden binnenvallen. Roermond sloeg de aanval af en het invasielegertje werd op 23 april 1568 in het Gulikse Dalheim verslagen door een Spaans leger onder leiding van de koninklijke gouverneur te Maastricht. Dit wordt als de eerste veldslag van de zogenaamde Tachtigjarige Oorlog beschouwd.

De hertog van Alva

Een tweede aanval vanuit het Duitse gebied had plaats in Groningen. Aanvankelijk behaalden de broers van Willem de overwinning (slag bij Heiligerlee, mei 1568). Om dit recht te zetten trok Alva persoonlijk naar het noorden en versloeg het leger van de Oranjes bij Jemmingen (in Oost-Friesland, Duitsland) op 21 juli.

Van daar zakte Alva met zijn troepen naar het zuiden af. Op 28 augustus hield Alva zijn intocht in Maastricht en sloeg in de omgeving zijn hoofdkwartier op. Uit het Maaseiker nieuwsbericht weten we dat dat in de buurt van Bilzen was. Dat was een strategische plaats want in Bilzen kruisten twee belangrijke wegen, namelijk de heerweg die vanuit Tongeren via de Kempen naar Nijmegen

liep en de weg die Maastricht met Brabant verbond en die via Hasselt en Diest naar Brussel liep⁽⁵⁾.

Een derde aanval werd door Willem van Oranje persoonlijk geleid. Hij had met veel moeite geld bijeengeschaapt en daarmee een leger op de been gebracht. Zowel Vlaamse als Waalse calvinisten, Franse hugenoten en Duitse huurlingen maakten er deel van uit. Hierin lag al veel interne conflictstof. De verbannen calvinisten wilden hun verbeurd verklaarde bezittingen terugkrijgen, de huurlingen wilden alleen maar soldij en buit. Ook tussen Frans- en Duitstaligen boterde het niet.

68

Willem was met zijn legerbende vanuit Keulen vertrokken. Onderweg stak hij de abdij van Rolduc en het klooster van Hoogcruts in brand. Heerlen en Valkenburg werden bedreigd met brandstichting maar kochten die af. Noch in Luik, noch in Maastricht kreeg hij de toestemming om de Maas over te

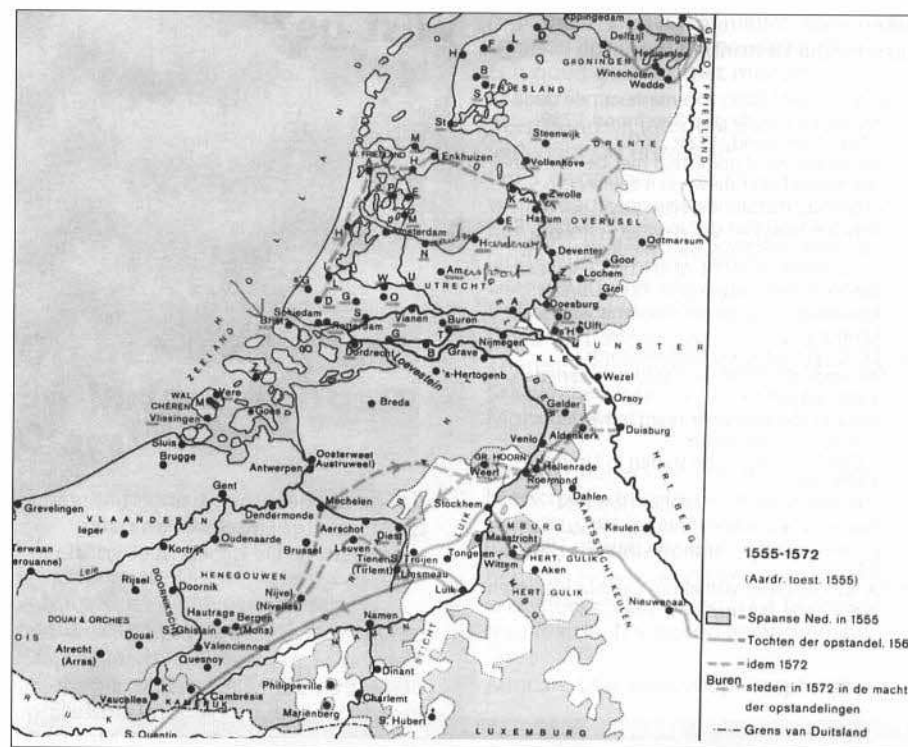

Gedenkteken in Obbicht (Foto J. Knoors)

steken. Daarom zocht Willem naar een andere mogelijkheid en vond die in de vrije rijksheerlijkheid Obbicht waarvan de heer met de Reformatie sympathiseerde. In de nacht van 5 op 6 oktober 1568 trok hij met zijn leger van 25.000 man over de Maas, naar Stokkem. Zowel Stokkem als Maaseik hielden de poorten voor hem gesloten. Voor Maaseik is dat heel goed te verklaren. Na de opstand tegen de prins-bisschop in oktober 1566 onder invloed van de protestantse predikant Herman Moded had de stad zich pas op 26 april 1567 overgegeven. De opstandige protestanten kregen zware boetes opgelegd en Geraard van Groesbeek zorgde ervoor dat het stadsbestuur voortaan uit rechtgelovige katholieken bestond. Dit verklaart waarom de stad Maaseik zich in geen nieuw avontuur wilde storten door opnieuw de zijde van de opstand te kiezen. Indien de overtocht 2 jaar vroeger, tijdens het protestants bestuur, was geweest waren de zaken heel anders gelopen.

Willem trok met zijn leger door de Kempen. Onderweg plunderde hij o.a. de kerk van Opglabbeek. Hij richtte zich daarna naar Hasselt maar dat was te goed verdedigd zodat hij vandaar naar Tongeren trok. Die stad werd ingenomen, de kerken en de kloosters werden geplunderd, de burgers werden op rantsoen gesteld⁽⁶⁾. Op het einde van de maand probeerde hij nogmaals in Hasselt aan levensmiddelen te komen maar hij ving opnieuw bot. De prins-bisschop gaf de schout van Hasselt het bevel om een legertje van 400 soldaten te werven om de stad te beschermen⁽⁷⁾.

Alva liet hem maar betijen. Hij wist toch dat Willem door geldgebrek de strijd niet lang kon volhouden. Bovendien zag hij dat een plunderend leger onmogelijk de bevolking aan zijn zijde kon krijgen. Alva's tactiek was dan ook: een openlijke strijd ontwijken en tegelijk de vijand zoveel mogelijk dwarszitten door te

69

verhinderen dat de troepen van Oranje zich konden bevoorraden. Oranje kon geen kant op. Het leger van Alva versperde hem de terugtocht; de Brabantse steden (Tienen, Leuven, Brussel, Mechelen) waren door Alva voorzien van betrouwbare troepen. Een rechtstreekse aanval op de gedisciplineerde troepen van Alva durfde hij niet aan. Oranje kon alleen een vluchtweg via het zuiden inslaan. Het werd een ordeloze aftocht die eindigde in Straatsburg waar hij aan de doodsbedreigingen van zijn huurkapiteins ontsnapte door heimelijk de Rijn over te steken.

Na deze zo ongelukkige verlopen veldtocht, in de jaren 1569-1572, ontstond het Wilhelmus van Nassouwe⁽⁸⁾ en strofe 11 bevat zelfs rechtstreekse toespelingen op wat in

oktober/november 1568 is gebeurd. Hertaald luidt die strofe als volgt: "Ik zat als een prins te paard en, te midden van mijn legermacht, heb ik de slag afgewacht van de overmoedige tiran die zich bij Maastricht had verschanst omdat hij mijn legermacht vreesde. Mijn ruiters zag men moedig over de velden draven".

Met de tiran wordt Alva bedoeld. De verschansing te Maastricht moet begrepen worden als "in de buurt van Bilzen". In het licht van wat we over deze eerste inval van Oranje (een tweede kwam in 1572) weten, moeten we vaststellen dat het Wilhelmus de feiten helemaal verdraait: Alva heeft de slag afgewacht en niet Willem van Oranje. Alva vreesde de legermacht van Oranje niet, maar juist andersom! Het Wilhelmus was een lied dat propaganda moest

maken voor Willem van Oranje want massamedia bestonden toen nog niet.

- (1) G.W.G. VAN BREE, Inventaris van de oude archieven van de stad Roermond 1259-1796, Roermond, 1989, 369.
- (2) Dit artikel werd opgesteld met behulp van algemeen bekende werken zoals: H. PIRENNE, Histoire de Belgique; P. GEYL, Geschiedenis van de Nederlandse stam; R. VAN ROOSBROECK, Geschiedenis van Vlaanderen; W.JAPPE ALBERTS, Geschiedenis van de beide Lintburgen; P.J.H. UBACHS, Handboek voor de geschiedenis van Limburg.
- (3) J.G.C. VENNER, De beeldenstorm in Roermond, -Roermond stad met verleden, 1985, 85-87.
- (4) Iemand die versnaperingen in het leger verkoopt, marketenter.
- (5) J. GERITS, Historische steden in Limburg, 1989, 33.
- (6) J. COENEN en C. VANDERSTRAETEN, Hasseltse kroniek, - Limburg, 1952, 55.
- (7) J. GRAUWELS, Kroniek van Hasselt, 1982, 54.
- (8) A. KESSEN, Het Wilhelmus van Nassouwe en zijn auteur, Publications, 1949, 337.

Wist ge?

- dat de muziekgroep Concertino van de groep 'Ter Engelen' van naam veranderd is. De groep heet voortaan "The Units";
- dat de Maaseiker vereniging "vzw Gehandicaptenwerking" thans 20 jaar bestaat en dat zij tijdens de Paasdagen een mooie tentoonstelling over haar werking in de zaal Mosa organiseerden;
- dat op zondag 29 mei voor de 15de keer **Bokkerieje** wordt georganiseerd, het grootste wandel- en fietsevenement van Limburg;
- dat oud-Maaseiker volleybalspeler Ward Ceyfs onlangs een zwangere vrouw redde uit het kanaal te Lanklaar, toen hij terugkeerde van een training van 'Volharding - Eisdén'. Het echtpaar week uit voor een dier en belandde in de vaart. Er bestaat blijkbaar nog dier- en mensenliefde!

regelmatig publicaties uit en organiseert tentoonstellingen en praatnamiddagen. Een goed gesprek met markante Maaseikenaren levert vaak interessante heemkundige informatie op over het verleden van onze stad.

Op 3 december ll., na de drukte van verjaardagsvieringen in familiekring, was het tijd om op bezoek te gaan bij de 95-jarige Augusta Peeters-Claessens. Gewapend met een bandopnemertje trokken drie leden van de Werkgroep Documentatie Maaseik - Wim Corstjens, Thérèse Hendrickx-Godelaine en Isabelle Kraewinkels naar het Dagcentrum aan de Mgr. Koningsstraat in Maaseik.

De inlichtingen die schoonzoon Bert Mersch ons bezorgde - waarvoor onze oprechte dank - zouden nu aangevuld worden met de persoonlijke herinneringen van de kranige vrouw die ons vriendelijk ontving. Het bezoek resulteerde in volgend levensverhaal.

Augusta Claessens is op 7 september

Op bezoek bij een 95-jarige: Augusta Claessens

Wim Corstjens

De Werkgroep Documentatie Maaseik verzamelt en archiveert vooral documenten betreffende Maaseik en stelt die ter inzage aan de geïnteresseerden. De vereniging geeft

Gelukkig in het Dagcentrum

1909 geboren te Schaarbeek als tweede kind van Felix Claessens (1881-1950) en Maria Huysmans (1882-1946), halfzuster van Camille Huysmans' (1871-1968). Zij huwden in Bilzen in 1906. De andere kinderen waren Arnold (1907-1971), Bernard (1911), Jetje (1912-2002) en Martha (1915).

Vader Felix was eerst apotheker in Schaarbeek, na de oorlog in Turnhout vanaf 1932 in Vilvoorde. In 1914 verhuisde de familie van Schaarbeek naar Maaseik waar Gusta samen met haar oudste broer Arnold op vakantie kwam bij haar oom Mathieu Claessens (1876-1949) in de Kerkstraat nr. 6. Deze was getrouwd met Trinette Monsieur.

72

Mathieu was leraar en op 3 juni 1889 benoemd aan de Staatsmiddelbare Jongensschool. Later was hij voorzitter van de Commissie Openbare Onderstand.

Van de Eerste Wereldoorlog herinnert Gusta zich nog de angstpsychose die "Herr Kopp"² in Maaseik veroorzaakte. Gusta liep (lagere) school bij de Ursulinen en aan de Normaalschool van de Zusters van Liefde in Borgloon. Het onderwijs was er gedeeltelijk in het Frans en het signum³ was nog in gebruik! Na het behalen van haar diploma van onderwijzeres in 1928 woonde zij in bij haar heeroom Bernard Claessens (1877-1963) broer van Mathieu⁴) op Sint-Jansberg.

Zij verving er de pas overleden huishoudster Alice Martens. Deze cultuurminnende priester had in 1924 de "vakschool" opgericht en beschikte over "mooie" kamers. Gusta deed er niet alleen de huishouding, zij plukte het fruit, raapte de noten en molk de schapen. De fruitopbrengst en de schapenwol werden verkocht ten voordele van de school en voor de uitbetaling van de personeelsslonen. De school, het huidige Technisch

E.H. Bernard Claessens

Instituut Sint-Jansberg, is door toedoen van "nonk Camille" officieel erkend. Hij wilde immers niet dat zijn nicht "in de bomen moest klimmen" om geld voor de school bijeen te brengen.

Gusta Claessens heeft 14 jaar les gegeven in het 1ste en 2de leerjaar bij de Ursulinen en een korte tijd ook enkele uren in de Rijksmiddelbare school.

Op 1 september 1943 huwde Gusta met Willem Peeters (1902-1957) in de kapel van Sint-Jansberg. Willem was de zoon van Leonard Adamus (Leo) Peeters (1867-1941) en Maria Elisabeth (Betje) Peeters (1873-1963), dochter van Machiel Peeters en Maria Wilms. Zij woonden in Aldeneik.

Willem was bankbediende en sinds 1945 directeur van de Kredietbank die toen was gevestigd in De Verkeerde Wereld aan de Bosstraat. Onder zijn directeurschap werd de nieuwe Kredietbank op de Markt gebouwd in 1948.

Vóór zijn directeurschap woonden zij op "de Zaveldijk" waar hun eerste dochter Lies is geboren (1944). De twee jongens,

Het echtpaar Peeters-Claessens en dochter Liesje

Jan (°1945-†2000, bekend Maaseiker kunstenaar) en Arnold (°1947) zijn in de Verkeerde Wereld geboren en Martha (°Hasselt 1949) toen zij op de Markt woonden.

Toen was er achter de Kredietbank een tuin, uitgevend op de Kalleplaats waar "Circus Fantazar"⁵ optrad en waar Jan met zijn vrienden "miske speelde".

Na het overlijden van haar man Willem in 1957 verhuisde Gusta van de Markt naar de Kerkstraat nr. 6. Van 1974 tot begin 1979 woonde zij met Jan en Arnold in Aldeneik aan de Leugenbrugweg nr. 7. Daar woonde zij het liefst. Na de verkoop van dit pand op 18 november 1978 verhuisde zij naar Aan de Lievenheer. Vervolgens naar Neeroeteren en vandaag woont zij met haar zoon Arnold aan de Van Eycklaan in Maaseik. Zij wordt er met de beste zorgen omringd en bezoekt dagelijks het Dagcentrum. Zij is er graag zegt zij: zij wordt opgehaald en teruggebracht, het eten is er goed, de verzorgsters zijn vriendelijk en zij doet mee met allerlei activiteiten zoals handwerk en zangstunden.

Zelf heeft zij 4 keer een Harlindis & Relindisomwegang meegemaakt. Van de omweging in 1947 herinnert zij zich dat haar zoon Jan de rol van Sint-Janneke

vertolkte en Liesje het kerstekindje. Jan ontwierp later zelf de H&R-omwegingen van 1972 en 1997.

Om ons bezoek af te sluiten vertelde Gusta nog volgende anekdote om te bewijzen dat er vroeger ook niet altijd even zorgvuldig is omgesprongen met ons patrimonium. Grootvader Arnold Claessens (°1843 - †1939), getrouwd met Wilhelmina Quadvlieg (°1843 - †1888) en meer dan 60 jaar koster in de Sint-Catharinakerk, heeft het beroemde evangelieboek - nu gekend als de kostbare "Codex Eyckensis" - ternauwernood kunnen redden en op een veilige plaats opbergen... Naar verluidt waren de misdienaars ermee aan het "voetballen op zolder"!

73

In mei 1979 organiseerde haar zoon Jan de tentoonstelling "Inventaris tot 17 mei 1979" in De Verkeerde Wereld. Uit de bijhorende catalogus publiceren wij het slotgedicht.

*Nu ben ik stil geworden
en heb me
met stukken en brokken
weer samengesteld.*

*Haat en liefde raken langzaam
uitgezongen.*

*Is het waar dat een man
opnieuw geboren wordt in zijn kind
om 'n tweede maal te leven
zonder falen.*

*Zou het daarom zijn
dat ik de laatste tijd zo sterk verlang naar
een
levend kind ?*

Of zou ik zelf toch nog eens ?

*erfgenaam van het keizerrijk van de clowns
je weet wel.*

*Maar de vrouw,
die naast mij in de piste zal staan
zal het harde karakter
en het zuivere gevoel
moeten hebben van haar
van wie ik de eer heb een zoon te zijn:
Mevrouw de Weduwe Willem Peeters-
Claessens,
mijn moeder.*

- 74
- 1 Camille Huysmans werd geboren te Bilzen op 26 mei 1871 en overleed te Antwerpen op 25 februari 1968. Hij was doctor in de Germaanse filologie. In 1905 werd hij secretaris van het "Internationaal socialistisch bureau". Van 1936 tot 1939 was hij voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Hij was Minister van Schone Kunsten en Onderwijs, vervolgens Eerste Minister en nadien voor de tweede maal Minister van Openbaar Onderwijs. De regering die hij leidde was net zoals de andere regeringen van deze periode geen lang leven beschoren. De Koningskwestie en andere naoorlogse problemen waren daar niet vreemd aan. Van 1933 tot 1946 was hij eveneens burgemeester van de stad Antwerpen. Hij werd benoemd tot Minister van Staat op 3 september 1945.
 - 2 Kopp was een berucht Duits officier in bezet Maaseik. Hij was afkomstig uit de Duitse gemeente Elberfeld.... De door boeren en eigen soldaten gehate Kopp was belast met de controle van de straten (Boonen M., "Een bezette stad...", Maaseik tijdens de Eerste Wereldoorlog 1914-1918).
 - 3 Vanaf de "sixième" moest men in colleges uitsluitend Frans spreken op de speelplaats, op straat, in de klas, onder de wandeling, altijd en overal. Men werd gestraft als een leraar hen betrapte Vlaams te spreken. Daarvoor bestond er een "signum", een teken dat zichtbaar moest worden gedragen.

Meestal zat er ook retenue aan vast. De dragers van dit signum werden zo herkend en werden door iedereen gemeden... Er waren twee signums. Het eerste sloeg op de goede zeden en gold dus als straf voor slechte zeden: in de klas komen zonder boeken, inktvlekken op de schrijfboeken, op de vloer spuwen... Het raakte in onbruik. Het signum linguae echter bleef jaren bestaan. Op een strookje papier schreef de leraar de naam van l'étudiant X en stelde hem dat ter hand als een soort schandediploma. Voor iedere dag dat men in het bezit daarvan bleef, moest men één cent betalen. Om deze "moedertaalbelasting" te ontduiken moest de signumdrager trachten het zo gauw mogelijk van de hand doen. En dan begon de jacht, het sluipen, het bespieden om er eentje te snappen die Vlaams sprak en hem het signum in de hand te duwen. Men werd dus gedwongen een lelijke, een hatelijke daad te begaan: een kameraad iets gemeens aan te doen en hem voor maanden tot een vijand te maken... (Ernest Claes over zijn eerste leerjaar in het college van Herentals, in "Voor de open poort")

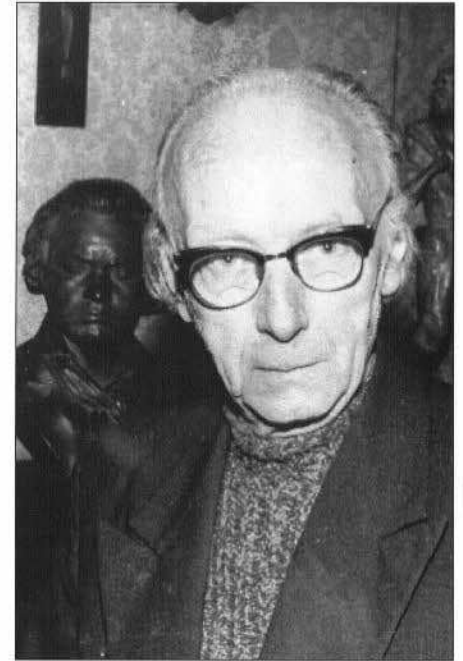
- 4 Bernard Claessens was kapelaan in Maaseik en de eerste directeur van Sint-Jansberg van 1924 tot december 1943. Als leraar en medestichter van de vakschool in Hasselt had hij eerder zijn kwaliteiten getoond. Hij was een veelzijdige, begaafde en handige man met een echte kunstenaarsziel en richtte een toneelgroep op in Maaseik. In 1952 vierde hij zijn gouden priesterjubiläum.
- 5 Al van in de lagere school bij de Fraters aan de Bleumerstraat toonde Jan Peeters zijn creatieve mogelijkheden. In de grote tuin achter de Kredietbank werd met enkele goede vrienden minstens eens per maand circus gespeeld. Jan speelde circusdirecteur en presenteerde het programma. De hoofdspelers waren Leo Plaghki, Wim Corstjens, Jos Beirnaert en Lambert Janssen. Zij stonden in voor de spectaculaire attracties zoals koordansen, evenwichtskunsten met een stoel op een kabel, grappige clownnummers en gevaarlijke zwierende acts aan de trapeze. "Moeke" zorgde voor circuskleding en de talrijke klasgenootjes en vriendjes uit de buurt betaalden elk 2 frank inkom. Het bedrag werd overgemaakt aan de heeroom van Hubert Peeters, missionaris van Scheut in China (1903-1979). Een andere heeroom, Jan Peeters (1896-1981) broer van Hubert en pastoor van de parochie Sint-Barbara te Eisden Tuinwijk inspireerde Jan en genoemde vrienden tot ingetogen misvieringen in een speciaal ingerichte kamer boven de Kredietbank. Jan beschikte over een kazuifel, een kelk en alle noodzakelijke attributen voor een realistische misviering. De opbrengst van de offergang werd aan de pastoor van Eisden geschonken...

Databank van Belgisch-Limburgse kunstenaars

Isabelle Kraewinkels

Maaseik is bekend als een kunstminnende cultuurstad die vooral internationale faam verwierf door de gebroeders Van Eyck. Deze illustere Maaseikenaren hebben, samen met Rogier Van der Weyden, Hugo Van der Goes en anderen, de kunst van de Vlaamse Primitieven gestalte gegeven en onze stad internationale naam en faam bezorgd. Recent "kunstinitiatieven" van o.a. de verenigingen Ars Eyckensis en Elementum vzw trachten terecht de aandacht te vestigen op de voorname plaats die Maaseik en het Maasland innemen en op de "kunstenaars" die zij hebben voortgebracht. Of zij nu behoren tot de Vlaamse Primitieven of de "Maaslandse Primitieven" zoals pater Sangers hen graag eerde. Ook op Internet is tegenwoordig een schat aan artistieke en kunsthistorische informatie te vinden die - zoals eigen aan dit medium - voortdurend kritisch moet worden geëvalueerd.

Eerder toevallig ontdekten wij zo twee Maaseiker kunstenaars Pieter (Pierre) Brouns en Jef Ubben op <http://www.belisch.cjb.net>, de website

Pieter Brouns

van Hendrik Van Boegeld uit Zottegem. Hij heeft een bestand aangelegd van bijna 200 kunstschilders en tekenaars die voor 1940 geboren zijn. "Wat oorspronkelijk, enkele jaren geleden begon met wat belangstelling voor de Neerpeltse schilder Jac Douven, is nu uitgegroeid tot het verzamelen van zo veel mogelijk informatie van *Belgisch-Limburgse kunstschilders en tekenaars*. Ook Luikenaars en Brusselaars die veel in de Limburgse Kempen verbleven werden in het lijstje opgenomen. Naast zij die een opleiding genoten zijn er ook enkele autodidacten opgenomen". Men vindt er een overzicht van boeken, catalogi, artikels enz. toegankelijk met een zoekfunctie. De informatie is gerangschikt volgens de kunstenaar en bevat algemene teksten over de Limburgse schilderkunst. Vanuit de databank kun je steeds terugkeren naar de specifieke informatie over de kunstenaar. Bovendien kan men

Jef Ubben

volgende rubrieken raadplegen: een agenda, berichten en vraag en aanbod. Je vindt er zelfs informatie over "kunstkringen" in Limburg van vóór de 2de Wereldoorlog.

De opsteller van de databank tracht de kunst neutraal te benaderen en wil via de website "kunst" delen met andere kunstliefhebbers. Hij doet daarom een oproep aan iedereen om informatie door te geven zodat zij de website geregeld kunnen aanpassen.

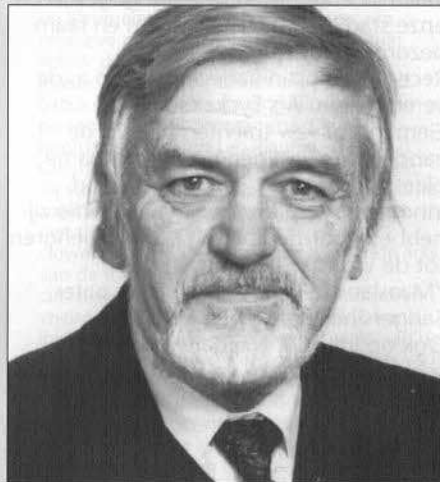
De Werkgroep Documentatie Maaseik bewaart en archiveert allerlei documenten over Maaseikenaren en het Maaseiker leven en inventariseert o.a. alles over Maaseiker kunstenaars. Indien u ons kan helpen kan dat bij:

Werkgroep Documentatie Maaseik
Koetshuis - Eikerstraat 3
B-3680 Maaseik
+32 (089) 819290 (binnenlijn 222)
werkgroep@maaseik.be
www.maaseik.be (klik "Cultuur & Bibliotheek" / "Werkgroep Documentatie")

PROFICIAT HERMAN!

Tony Van Wijck

Door de Vlaamse Minister van Cultuur werd onze vaste medewerker Herman Hendrix onlangs onderscheiden voor zijn 50-jarige noeste inzet als acteur en regisseur in de schoot van de Speelgroep Van Eyck van Maaseik.

Vincentius bestrijdt al 10 jaar de armoede

JA...mmer, er bestaat nog armoede!

Jaak Bergers

Onze welvaartsmaatschappij is erin geslaagd onze levensomstandigheden te veraangename, jammer genoeg geldt dat niet voor iedereen. Geluk, bezit en successen zijn nu eenmaal oneerlijk verdeeld. Uit onderzoeken begin 2004 bleek dat in ons land nog heel wat (kans)armoede bestaat.

Volgende cijfers bewijzen het pijnlijk duidelijk:

- * Viervijfde van de bevolking van ons land hoeft zich geen zorgen te maken over geldzaken, zij hebben werk, een goede scholing en verdienen vaak met twee.
- * Eén vijfde is bestaansonzeker: de baan verloren, het gezin uiteengevallen, de lening te duur, ze moeten snoeien in het sociale leven. Dat kan een tijdelijk probleem zijn maar als het te lang duurt, loopt het uit op armoede.
- * Zes op honderd zijn echt arm (dit cijfer van de Koning Boudewijnstichting wordt door niemand betwist). Dit gaat gepaard met noodgedwongen verhuizing naar een goedkopere woning. Velen van de betrokkenen surfen onder en boven de armoede grens.
- * Twee op honderd (dit is een

schatting) worden in armoede geboren, groeien erin op, sterven erin en geven ze door aan hun kinderen. Dat zijn de generatie-armen.

Die situatie is in Maaseik en omgeving niet anders. Het brede sociale vangnet van wetten en allerhande voorzieningen slaagt er blijkbaar nog altijd niet in iedereen in noodsituaties direct te depanneren. Zij zijn, vooral in grote steden, overvraagd. Soms kunnen vrijwilligershanden dat dan wel. Vincentius Maaseik is zo één van de meer dan 30 Limburgse vrijwilligersgroepen die aan armoedebestrijding doen van mensen in grote nood met voedselpakketten, kleding, informatie enz. Wij gaan begrijpend aan hun kant staan om hen te overtuigen dat zij niet alleen staan in hun moeilijkheden. In Maaseik en omgeving ontvangen maandelijks 80 families (meer dan 200 personen) tweemaal een voedselpakket met basisproducten die ze met het kleine budget waarover ze beschikken moeilijk of niet kunnen betalen. Vincentius werkt steeds samen met het OCMW en adviseert naar de passende instanties. Tien jaar geleden werd de afdeling in Maaseik heropgericht. De provinciale voorzitter, de heer de Schaetzen, contacteerde de heer Tony Van Wijck, die mensen zocht en vond om opnieuw te starten met een afdeling. Mevrouw Mia Lauwers-Cillen werd voorzitter. Na een eerste vooral studiejaar werden de verantwoordelijkheden verdeeld en een werkstructuur uitgebouwd. Er is heel wat werk geleverd. Het verheugt dat naast de mensen die blijven(d) komen er ook zijn die met succes hun nijpende toestand ombogen en onze hulp niet meer nodig hebben. Wij willen niet structureel hervormen, wel noodsituaties depanneren. Volledige zelfredzaamheid herwinnen is een werk van lange adem, vaak met inzet van veel begrip en geduld. Onlangs werd waardig ons 10-jarig

bestaan herdacht met een dankconcert in de Kruisherkerk en een sobere receptie, aangeboden aan de vele sympathisanten en stille medewerkers. Het concert was tevens een hulde aan de die dag begraven trouwe medewerker Ludo Droushoudt (12/9/1933-22/11/2004). Het programma was erg gevarieerd. Traden op: De Karolingers o.l.v. Johan Boonen, een Gregoriaans koor o.l.v.

Lutgarde Luts en de solisten Lieve Maertens, sopraan, Mia Cillen, mezzosopraan en Johan Boonen, bariton-bas. De eenvoudige receptie bood de gelegenheid om na en bij te praten. Rotary Maaseik overhandigde een cheque met extra, financiële altijd welkome steun. Wil U ons helpen, wij concretiseren Uw steun daar waar en wanneer het echt nodig is. Kunnen delen met anderen is nog altijd makkelijker, dan moeten aankloppen voor hulp bij anderen. Begin februari 2005 zette Mia Lauwers-Cillen een stap terug na tien jaren zich volledig te hebben in gezet in de strijd tegen de kansarmoede. Zij wordt opgevolgd door een duo: Jan Exelmans (algemene leiding en dossiers) en Martin Boonen (voeding en sponsoring)

Ons centrum: Heppersteenweg 40b 3680 Maaseik. Banknummer: 235-0428416-76 t.n.v. Vincentiusvereniging Maaseik. Contacttelefoon: 089/565.638 (Jan Exelmans); 089/564.970 (Martin Boonen)

Informatie gevraagd

Joods meisje overleefde de oorlog in Wurfeld

Ooit werden in dit tijdschrift de verhalen verteld van twee joodse kinderen die beiden in Maaseik waren ondergedoken en zo het naziregime overleefden. Onlangs ontvingen we van de heer Gerard Segers de hierbij afgedrukte foto van een ander Joods meisje genaamd Alice Crotto. Gedurende de oorlogsjaren 1940 -1945 woonde zij ondergedoken bij het echtpaar Christiaan Coolen-Barthels op de boerderij Nieuwenhof in Wurfeld.

Het is allemaal lang geleden en maar weinig mensen zullen hiervan op de hoogte zijn. Toch zouden we graag over deze moedige daad van de familie Coolen-Barthels verdere informatie ontvangen. Wie herinnert zich nog iets?

Martin Boonen
Maasweg 5
3680 Maaseik

"Nacht en Ontij" in een malse lenteregen

Wim Corstjens

...Ontij...

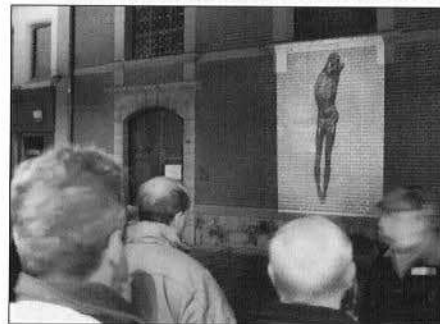
Op 22 maart organiseerden de Davidsfondsafdelingen Maaseik en Kinrooi, De Pater Sangerskring, de Gidsenbond Maaseik en de Werkgroep Documentatie Maaseik - in samenwerking met de gemeentebesturen van Maaseik en Kinrooi en met Speelgroep Van Eyck, het Museactron en Toerisme Maaseik. - de derde NACHT VAN DE GESCHIEDENIS met als thema "Nacht en Ontij". Ondanks het "ontij" dat tegen 18 uur traag en nat het Maasland overspoelde, telden de organisatoren 340 deelnemers die genoten van een heerlijk gevarieerd programma.

...Nacht...

In de trouwzaal van het stadhuis, vlakbij de inschrijvingsbalie, zijn met de medewerking van Thieu Wieërs, Pol Slevin en Hubert Heymans van het Museactron, foltertuigen en kopies van brandbrieven en processtukken tentoongesteld in vitrinekasten. De lugubere tuigen zijn gebruikt om Bokkenrijders tot bekentenissen te dwingen. Op een tafel daarnaast liggen belangrijke antiquarische en recente publicaties over de Bokkenrijders ter inzage.

Buiten groeperen ervaren gidsen de deelnemers rondom laaiende fakkels en vuurkorven. Aan een boomgrote grote galg, vakkundig gemaakt door André Ost, bengelen de resten van een gehangene. Onder speciaal voor die gelegenheid gecompileerde bedreigende muziek, volgen de deelnemers hun gids langs een boeiend parcours.

Na het volkse Bokkenrijderverhaal bij het beeldje aan de bibliotheek bewonderen de bezoekers een leerrijke computerpresentatie in De Gapers. Deze geeft hen meer inzicht in de historische context van deze criminele periode. Via het "Vosken", het huis van Bokkenrijder Houben op de Markt (Neureuther, Markt 30) wandelen we naar de Kruisherkerk op de Bosstraat. Op de deur hangt een tekst van een of andere bende uit die duistere tijden.

Zo wordt duidelijk dat onze streken in die moeilijke 18de eeuw door verschillende dievenbenden onveilig zijn gemaakt.

Tegen de gevel van de Kruisherkerk op de Bosstraat is een virtuele reconstructie geprojecteerd van een Christuscorpus. Naar verluidt hebben de veroordeelde Bokkenrijders van op een paardenkar voor dit beeld* vergiffenis gevraagd voor hun wandaden om vervolgens te worden opgehangen aan de galg in Siemkensheuvel, even buiten de stad.

Op de speelplaats van de Kruisherbasisschool spelen 12 leden van Speelgroep Van Eyck onder regie van Herman Hendrix, op verschillende tijdstippen en op sublieme wijze een "Bokkenrijderscabaret".

In de schaars verlichte mergelkelder aan de Halstraat spelen nog twee leden de beruchte eedaflegging na. Na afloop trakteert Huis Baeten de bezoekers op een koel glas wijn. In de deelnameprijs is bovendien een gratis consumptie begrepen die in de horecazaken van Maaseik wordt ingeruild bij een gezellige nababbel.

Vervolgens wordt men gratis met bus of trein naar Ophoven vervoerd om daar de criminele activiteiten van de Bokkenrijders te herbeleven. In de trein beluisteren de reizigers de verschrikkelijke verhalen van de gids en rijden langs de Maasdijk die enkel is verlicht door het schijnsel van 23 fakkels. Aangekomen leiden bekwame gidsen de deelnemers van de Sint-Servatiuskerk door de donkere Maasstraat langs het huis Reynders, het huis Gielen tot aan de Maasherberg "Aen Het Wit Paerd" (Spaenjerd). Verhalen over de Spaanse huursoldaten, de beruchte kapitein Reynders, de Bokkenrijders onder leiding van Philip Mertens en de brandbrieven en brandstichtingen zullen de bezoekers nog lang heugen.

En de echte Bokkenrijders beramen tot laat in de nacht snode plannen voor een volgende "Nacht van de Geschiedenis" ...!

De organisatoren danken van harte allen die aan deze geslaagde derde uitgave van de Nacht van de Geschiedenis hebben meegewerkt!

* De originele Christus - waarvan vroeger in het portaal van de parochiekerk een replica hing die nu op zolder wordt bewaard - is een 15de eeuwse Christuscorpus in lindehout. Het beeld is afkomstig uit Maaseik. Later kwam het beeld in Rekem in privé-bezit, waar het gekocht werd door het Museum voor Schone kunsten te Antwerpen. Aan de replica zijn armen toegevoegd die bij het origineel ontbreken.

Patrick Brewers maakt van dit evenement een herinneringsvideo en -DVD voor 15 of 20 Euro. Men kan bij hem bestellen op het nummer +32 (089)56 44 80 of via een berichtje naar brewerspatrick@hotmail.com

Rectificatie

Mathieu Sloatmaekers

In het artikel "Maaseik en Fuerteventura" (in De Maaseikenaar, 2005, nr 1, p. 34-36), meldden wij de start van een tentoonstelling, op 17 september a.s., in Betancuria (Fuerteventura). Ondertussen heeft de verantwoordelijke voor het project, professor F. Galante Gómez, ons meegedeeld dat alles met een jaar is uitgesteld en de tentoonstelling, waarschijnlijk slechts in september 2006 van start gaat. Wij wilden niemand op het verkeerde been zetten en dit najaar naar Fuerteventura laten vertrekken met het idee daar een tentoonstelling te vinden met o.a. objecten uit onze streken. Vandaar deze rectificatie. Wij houden de lezers van De Maaseikenaar evenwel op de hoogte van de verdere evolutie van het project en zullen hem daarover, te zijner tijd, berichten.

Maar misschien interesseert het hen te weten dat er een alternatief is voor het uitgestelde project, nl. de tentoonstelling "El fruto de la fe" ("De vrucht van het

geloof") die tot 20 februari jl. in Madrid liep, sedert 4 maart in de Sint Pieters Abdij in Gent te zien is en, vanaf 10 juli tot 30 augustus, in het voormalig Franciscanen klooster te Santa Cruz de La Palma. Deze tentoonstelling omvat sculpturen, schilderijen die via de Atlantische suikerroute, vanuit de Nederlanden, in La Palma en verschillende andere plaatsen in Spanje en Portugal terecht gekomen zijn. Rijke families -grootgrondbezitters bedrijvig in de suikerindustrie en handel- gevestigd in La Palma ontvingen devotievoorwerpen zoals retabels, beelden en schilderijen gemaakt in ateliers in Brussel, Antwerpen of Mechelen die nodig waren voor hun huiskapellen en in de eerste kerken gebouwd op de Canarische Eilanden. De tentoonstelling is een boeiende getuigenis van het feit dat, aan het einde van de 15^e en eerste helft van de 16^e eeuw, een artistieke route van Nederlandse religieuze kunst parallel liep met de industriële suikerroute die zich ontwikkelde tussen het noorden en centrum van Europa, enerzijds, en Castilië, Portugal en de Canarische Eilanden, anderzijds.

Oud-stadsgenoot Louis Jaspers, Belgisch ere- ambassadeur op pensioen

82 Jaak Hoedemakers

Maaseikenaar Louis Jaspers (geb. 20.2.1928) is een zoon uit het bakkersgezin Jaspers-Paredis, vroeger woonachtig aan de Koningin Astridlaan, nr. 70. Tijdens Wereldoorlog II was hij mijn klasgenoot en in een bepaald jaar zelfs mijn bankgenoot op het koninklijke atheneum. Hij was een ijverige leerling, bescheiden maar steeds joviaal en hartelijk in de omgang. Na de bevrijding zou hij zijn studies voortzetten aan de Koloniale Hogeschool van Antwerpen.

In 1952 werd hij gewestbestuurder in Rwanda, 'het land der duizend heuvels'. Dit ambt bekleedde hij tot aan de onafhankelijkheid die Rwanda samen met Belgisch Kongo van ons land verwierf in 1962. Hierna kreeg hij twee keer een diplomatieke functie toegewezen in Frankrijk, eerst als economisch raadgever in Parijs en nadien als algemeen consul in Straatsburg.

Van 1981 tot 1985 was hij ambassadeur van België in Dar-Es-Salaam (Tanzania) en nadien tot aan zijn pensioengerechtigde leeftijd in

Islamabad (Pakistan)

Zo waren onze wegen sinds de atheneumjaren uit elkaar gegaan. Maar onze vriendschap bleef. Hij kwam regelmatig op bezoek in zijn geboortestad waar hij zijn familie en vrienden bezocht. Hij bleef steeds een hartelijke genegenheid en dankbaarheid betonen aan zijn oud-leraars. Toen zijn moeder hier in het bejaardentehuis verbleef bracht hij mij wel eens samen met zijn lieftallige gade Anne een bezoek op mijn bureau van het OCMW. Een anekdote tijdens één van deze bezoeken ligt nog levendig in mijn geheugen. Ik maakte hem toen een compliment en zei: *Lewie, de höbs het toch ver gebracht! Zijn laconiek antwoord hierop: 'Jao Jaak, Pakistan is ouch hieël ver!'*

Bij het overlijden van zijn moeder schreef hij vanuit Islamabad een brief aan de personeelsleden van het bejaardenhuis om hen te bedanken voor de goede

Het ouderlijk huis op de Kon. Astridlaan

zorgen die zijn moeder van hen had gekregen.

Na zijn pensionering wilde Louis Jaspers nog niet definitief op rust gaan. Gedurende meer dan dertien jaar zou hij vanaf zijn 64ste als onbezoldigd ereconsul in Perpignan nog een uitgebreide taak van representatie en eveneens van de belangenverdediging van in de streek wonende landgenoten op zich nemen. Hij had zich daar in de streek metterwoon gevestigd op het uitgestrekte domein Mas Blanc in Glorianes. (Hautes Pyrénées) waar hij zich met echtgenote en drie kinderen die de Franse nationaliteit kregen, vestigde.

Op het einde van het jaar 2004 had in de salons van hotel Pams in Perpignan een officiële afscheidsreceptie plaats voor

ereconsul Louis Jaspers en zijn echtgenote Truus Philips die de titel van vice-consul voert. Zij is afkomstig uit het Nederlands-Limburgse Geleen.

Zowel senator-burgemeester Jean Paul Alduy, als Thierry Lataste, prefect van het departement, beklemtoonden in hun toespraken de grote verdienste van onze stadsgenoot in zijn hoedanigheid van diplomaat. Tevens werd hem de medaille van de stad Perpignan overhandigd. Mevrouw Jaspers werd in die hulde betrokken met een bloemstuk. Hijzelf hield ten slotte ook een toespraak om de aanwezige autoriteiten zijn dank te betuigen voor de huldeblijken.

Uit een eerder in hetzelfde jaar verschenen artikel in 'L'indépendant met als titel "Louis Jaspers, le consul apiculteur de Glorianes, tire sa

83

L'INDEPENDANT MERCREDI, 29 DECEMBRE 2004

PERPIGNAN ET SA REGIO

Honneur au consul de Belgique Louis Jaspers, parti en retraite

Dans les salons de l'hôtel Pams, a eu lieu la réception en l'honneur du consul de Belgique Louis Jaspers et de son épouse Anne, vice-consul, à l'occasion de leur départ à la retraite.

Dernièrement, l'hôtel Pams a été le théâtre d'une cérémonie en l'honneur du consul de Belgique Louis Jaspers et de son épouse, vice-consul.

De nombreuses personnalités ont relevé de leur présence cet événement social, portant message d'intérêt et de sympathie aussi à l'importante colonie belge du département et au corps consulaire dans son ensemble.

Dans son discours Jean-Paul Alduy, sénateur maire de Perpignan, a rendu hommage au consul sortant pour sa présence, sa participation positive et franche, mais toujours cordiale. Il a aussi rappelé son action constante pendant quatorze années de mandat dont dix ans de présidence de l'Association diplomatique et consulaire.

Pour remercier le désormais ex-consul, Jean-Paul Alduy lui a remis la médaille de la ville de Perpignan. Mme Jaspers a, quant à elle, eu droit à un splendide ensemble floral.

Le préfet Thierry Lataste, pour sa part, a mis en évidence les qualités de diplomate du consul Jaspers.

Il a salué et marqué son intérêt bienveillant pour la colonie belge représentée par Mme Totté, présidente de l'Amicale franco-belge des Pyrénées Orientales.

Il a enfin souhaité bonne chance au corps consulaire, conduit par le président Hubert Laban de Noël.

M. Jaspers en réponse, a rappelé qu'il termine ici à Perpignan une longue carrière commencée en 1952 au Rwanda comme administrateur territorial.

Une carrière qui s'est poursuivie ensuite comme diplomate, dont à deux reprises en poste en France, d'abord à Paris comme conseiller économique et plus tard à Strasbourg comme consul général.

Il se dit "fier d'avoir été si bien accueilli et accepté avec sa famille dans le pays Catalan, plus spécialement à Glorianes dont nous sommes actuellement les plus anciens résidents". Après avoir remercié les autorités et les participants, il a remis, en signe de reconnaissance, la médaille de l'Amicale franco-belge à Jean-Paul Alduy.

Louis Jaspers (à droite) a été honoré par Jean-Paul Alduy, maire de Perpignan, et Thierry Lataste, préfet des P.-O.

révérence lichten wij de volgende vertaalde passage:

Louis Jaspers: *De Belgen zijn hier in de streek zeer goed geïntegreerd, temeer omdat ik er in geslaagd ben een groot aantal over te halen zich te laten inschrijven op de verkiezingslijsten. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2001, waaraan de onderdanen van de Europese Unie mochten deelnemen, waren de Belgen in de meerderheid., circa 2500 in het departement P.-O (Pyrénées Orientales) en evenveel in het gelieerde departement Aude van wie ik de meesten ken. Dertig Belgen fungeren als gemeenteraadsleden. In Perpignan alleen wonen er meer dan tweehonderd landgenoten.*

Louis Jaspers is niet alleen begaan met zijn landgenoten. Hij is ook de stichter van de Amicale franco-belge aldaar en reeds tien jaar voorzitter van het consulaire corps van het departement.

20 november 1986 - In de Kamer van Koophandel en Industrie te Hyderabad

Pakistan) had een receptie plaats ter ere van onze stadsgenoot, de Belgische ambassadeur, en zijn echtgenote Truus Philips.

Na tot zijn 77ste voor de gemeenschap gewerkt te hebben heeft hij nu beslist om "en beauté" afscheid te nemen

Waarschijnlijk geïnspireerd door het meesterwerk *La vie des abeilles* van de Fransschrijvende Vlaming Maurice Maeterlink, zal Louis zich op zijn domein in Glorianes bezighouden met zijn hobby, namelijk het verzorgen van zijn bijen en het vervaardigen van honing. Hij is bovendien in bezit van een private wijngaard.

Ook wij richten een zelfde wens aan Louis Jaspers zoals hij deze in een brief aan mij formuleerde als bewijs dat hij het Maaseikers niet heeft vergeten "*En hawt uch mer good*" Ad multos annos Louis!

Toponymisch praatje

Hotel Het Lammetje

Martin Boonen

Bij de beknopte inventaris van Maaseiker hotels uit vroegere dagen in ons vorig nummer werd een etablissement over het hoofd gezien. De vroegere afspanning en later hotel in de Kleine Kerkstraat droeg de naam Het Lammetje, plaatselijk Het Lemke. Bekend was het zonder twijfel en nog niet zolang geleden heette de straat waar het gelegen was, in de volksmond Lemkessträötje.

1616, Het Lemken (G 6, 224)

1617, Het Lammeke (G 11, 298)

1664, Het Lampken in die klein kerckerstraet (Rek. Armen, f 3)

1673, Het Lammeken, (Loyens, 3131, f 73)

1725, Het Lamke (Cijnsboek Armen)

1826, Het Lammeke (Overlijdensreg. f 9)

Waarom het pand de naam droeg Het Lammetje valt niet te achterhalen. We mogen veronderstellen dat tegen de voorgevel een uithangbord hing met het Agnus Dei, het Lam Gods, iconografisch een lammetje met een wimpel over de schoft dragend.

Het vroegere woord afspanning, een herberg met gelegenheid tot logies, kan beschouwd worden als de voorvader van ons woord hotel. Een afspanning was

een etablissement waar de paarden -het enige vervoermiddel vóór 1900- konden worden afgespannen en waar paard en reiziger de nacht konden doorbrengen. Het verouderde woord herberg (oudnederfrankisch hereberga) had dezelfde betekenis, maar het was eerder van militaire origine. Het woord is een samenstelling van heir / heer dat leger betekent en bergen: beschutting zoeken. Een herberg was dus oorspronkelijk een legerkamp. Merkwaardig maar verklaarbaar is wel dat in het Engels hetzelfde woord dat daar harbour werd, een haven aanduidt. Engeland was een zeemogendheid en hun meest geduchte heir was de marine.

Ons huidige woord hotel heeft een heel wat vriendelijker en vreedzamer oorsprong. Het kwam tot ons via het Oudfranse hostel van het Latijnse hospitalis dat gastvrij betekent. We herkennen hetzelfde woord ook in ons hospitaal.

Sinds wanneer Het Lemken een afspanning werd, viel niet te achterhalen. Begin 17de eeuw was het pand eigendom van de familie Daemen, totdat de twee zusters Maria en Catharina Daemen het in 1617 verkochten ⁽¹⁾. Ruim een halve eeuw later, in 1673, werd het huis door Jenneke Hubens, de weduwe van burgemeester Petrus de Fou verhuurd aan Peter van Birckenbosch en dit voor een jaarlijks bedrag van 50 gulden ⁽²⁾. In 1687 was het pand bewoond door sieur Joes Huybens, meester van het lakenmakersambt ⁽³⁾ en tien jaar later door Goesen Sanders. Dan verliezen we het huis een kleine eeuw uit het oog, totdat in 1772 in de akten het echtpaar Nicolaes Paeps en Cornelia Hex als bewoners van Het Lemken opduikt. Maar of er gedurende al die jaren een afspanning werd uitgebraat blijft onzeker. Zekerheid krijgen we eerst in de tijd dat onze contreien tot de Franse republiek behoorden. Omstreeks 1790 was Het

Werkgroep Documentatie Maaseik

Lemken een afspanning-herberg, die gerund werd door de familie Kelleneers. In 1793 huwde de dochter Anna Gertrudis met Antoine Vanwijck, van beroep schrijnwerker (1756-1832) en kort nadien, in 1797, kocht deze Het Lammeke van zijn schoonouders. Jarenlang zou hij het etablissement als herbergier en logementhouder uitbaten, hoewel hij zijn beroep van schrijnwerker ook bleef beoefenen. In het logement verbleven er steeds enkele vaste gasten. Zo lezen we in het Bevolkingsregister van 1830 dat Het Lemken toen bewoond was door het echtpaar Vanwijck-Kelleneers, vier van hun kinderen, de schoonzoon Jan Willem Wolfs met zijn twee kinderen en als betalende kostgangers de 89-jarige Lambert Kreymans, gepensioneerd kapelaan, Hendrik Moors, 87 jaar, de aanstaande schoonzoon Nicolaas Otjens, 24 jaar en verver van beroep, de heer Wegenaer, 52 jaar, onderwijzer afkomstig uit Venlo, en de Maaseikenaar Lambert Smeets, 18

jaar en schrijnwerkersknecht bij Vanwijck. Reeds in 1823 was in het huis een zekere Nijskens, eveneens een gepensioneerd geestelijke, overleden. Het Lemken was dus blijkbaar een respectabel bedrijf.

Uit een document van 1815, een brief van de maire ofte burgemeester, weten we dat er in die tijd te Maaseik in diezelfde periode niet minder dan 7 logementen bestonden. Van sommige wordt alleen de naam van de uitbaters vermeld. Vanwijck-Kesseleers (Het Lemke), André de Crauw (schippersherberg in Heppeneert), GijsbertWijnen, Chrétien Meurkens, Antoine Labaer (schippersherberg aan de Sloot), G. Briers (Bosstraat), Pierre Severijns (Het Gulden Hoofd aan de Bosstraat).

Blijkbaar bestond er toen al iets als een voorloper van de huidige vreemdelingenpolitie, zoals blijkt uit de inhoud van diezelfde brief. Mijnheren, bij ontvangste deser word gij gelast immediatelijk te laeten allegueren en onderteekenen door de Heer Maire eenen register dienende tot inscriptie vervolgens en zonder spatie open te laeten, de namen, qualiteiten, gewoon domicilie, datum der aenkomst en vertreck van elcken persoon de welcke in uwen huysen sal overnachten. Bij faute van den inhoudt deser te verwaarlosen sult achtervolgens den art. 474 van het Strafboeck gecondemneert worden in eene boete van 6 tot 8 francken.⁽⁴⁾

Antoine Van Wijck was, zoals zijn huidige naamgenoot Tony Van Wijck, blijkbaar ook betrokken bij het carnavalgebeuren. Vastenavond 1815, onze streek zou nog enkele maanden tot het Franse keizerrijk behoren, had Antoine Van Wijck van de Franse gendarmerie de toelating gekregen om zijn etablissement de twee carnavalsdagen open te houden tot 12 uur. Maar die maandagavond liep de boel er behoorlijk uit de hand. Er werden zelfs rake klappen uitgedeeld en we

mogen veronderstellen dat met een of andere Fransgezinde Maaseikenaar de vloer werd aangeveegd. De gevolgen bleven niet uit en dinsdagmorgen werd Van Wijck door een agent de police een brief bezorgd waarin hem bevolen werd zijn herberg dinsdagavond om 10 uur te sluiten.⁽⁵⁾

In 1826 wordt de afspanning voor een eerste maal vermeld als hotel. In 1830 werd het uitgebaat door de schoonzoon Jan Willem Wolfs en kort nadien door diens dochter en haar man Antoon Wakkers. Deze laatste startte in 1892 in het Lemken een brouwerij, maar terzelfder tijd bleef het echtpaar het hotel uitbaten. In het bevolkingsregister II, f 225 wordt de man dan ook hotelhouder genoemd. Het was hun zoon Lambert Wakkers die later hotel en brouwerij zou overnemen en bij diens overlijden in 1891 werd het pand verkocht.

De nieuwe eigenaar werd de Samenwerkende Maatschappij bestaande uit de heren Chennaux, H.Stryckers, A. Claessens, C. Joosten en J.Hacken. Reeds na twee jaar veranderde het pand weer eens van eigenaar en kwam het in handen van Gaspard Hacken-Cremers die herberg en brouwerij verder uitbaatte. Einde 1902 verkochten de eigenaars het goed voor de som van 25 000 fr aan de heer Jules Schouterden-Neven uit Overrepen. Mede-eigenaar werd zijn broer Theophile Schouterden die jarenlang in Maaseik veearts zou zijn.⁽⁶⁾

De dagen van Het Lemke als afspanning en hotel behoorden tot het verleden. Vanaf dat jaar werd het Brouwerij L'Union. Totdat de plaatselijke brouwerijen hun beste tijd hadden gehad en Het Lemke de bier- en drankhandel van Schouterden zou huisvesten. En nu, een eeuw later staat het oude Lemke weer ten dienste van de gasten.

Weer worden er zoals in vroeger eeuwen de hongerigen gespijsd en de dorstigen gelaafd.

Bronnen

- (1) Gichten Maaseik VI, 298
- (2) Notaris Loyens, 3131, RAH
- (3) Magistrale Rolle 17.11.1687, SAM
- (4) Régistre Circulaire de Sael, nr 20, SAM
- (5) Circulaire Monsieur Sael nr 11, SAM
- (6) Maas- en Kempenbode 24.11.1901

In memoriam Luc Smits (1955-2005)

Jaak Bergers

Plots stopte de tijd voor een jong iemand met nog vele plannen. Luc Smits stamde uit een familie die zich erg verbonden voelde met het Maaseiker verenigingsleven. Hij was jaren zeer actief in het volleybal, eerst bij Amicitia en later bij Noliko, waar hij meedraaide in de jeugdopleiding en lange jaren instond voor de ballenjongens en -meisjes tijdens de wedstrijden van de eerste ploeg in de nationale en internationale competities. Velen zullen hem missen. In hun hart blijft hij bewaard, in hun gedachten leeft hij voort. Als iets de dood overstijgt, is het de aanwezigheid van de afwezigen in de geest van degenen die blijven. Nooit meer later, altijd toen.

Maaseikenaar Herman Houben bouwde in 1905 Hôtel Beau Séjour in Lanklaar

88 Mark Dreesen

In Lanklaar werd in 1905 aan de Zuid-Willemsvaart Hôtel Beau Séjour gebouwd. Het werd opgericht door de familie Houben-Brabants. Bouwheer Herman Houben was geboren in Maaseik.

De vader van Herman, Josephus Houben (Maaseik *20.12.1826 † 1867) was horlogemaker van beroep. Hij was getrouwd op 20 april 1852 met Catharina Mechtildis Raedschelders (Maaseik *12.02.1831 † 21.02.1891) en woonde aan de Bleumerstraat in Maaseik. De moeder van Josephus Caris (alias Reynders) Anne Catherine (Maaseik *10.06.1801) woonde in het pand. Op hetzelfde adres is eveneens woonachtig Pierre Henri Trouwen (Nederweert *07.01.1834). Hij maakt sculpturen maar zijn binding met de families is onbekend. Het gezin Houben-Raedschelders telt zeven kinderen. (Theo *1853, Herman *1856, Mathieu *1858, Anne *1859, Antoinette *1862 en de tweeling Jaak & Elisabeth *1866. Nauwelijks één jaar na de geboorte van de tweeling in 1867, Herman is dan 11 jaar, sterft horlogemaker Josephus Houben en de kinderen moeten gaan werken om te kunnen overleven. Herman (Maaseik 31.01.1856) gaat werken bij de Dienst voor de Scheepvaart in Bocholt. Daar hoort hij dat er in Lanklaar een plaats vrij

komt als brugwachter. Op 11 juli 1887 wordt hij brugwachter in Lanklaar en woont in het brughuis dat eveneens als café Du Pont wordt geëxploiteerd. Herman had ondertussen Pauline Brabants leren kennen. De twee mochten zich in eerste instantie van hun ouders niet ontmoeten. Maar daar had Pauline vlug iets op gevonden. Ze sloot een akkoord met de postbode in Leut. Als die voorbij haar ouderlijke woning wandelde en aan zijn kepie aan het frutselen was, dan wist Pauline dat er drie bomen verder onder een dikke kei een brief van Herman lag. Herman en Pauline huwen in Wijnshagen op 28 september 1883. Eenmaal actief in 't Brugwachtershuisje in Lanklaar runt Pauline het café. Herman draaide er vele jaren de brug open als een schip kwam aandrijven. Die werden toen nog voortgetrokken door schippersvrouwen. Wie het zich kon permitteren had al een paard om het schip voort te trekken. In het gezin Houben-Brabants worden zes kinderen geboren. Maria, Mathilde, Antoinette, Elise en Joseph. Een andere

zoon Antonie, sterft op jonge leeftijd. Een zus van Pauline, Cornelia Brabants, trok naar Parijs om uit te gaan dienen. Ze leert er Hugo Nagel kennen. Hij is van Duitse afkomst en is eigenaar in Nice van Hôtel des Anglais. Als Cornelia in Lanklaar Herman en Pauline bezoekt maakt ze zich zorgen over de toekomst van de vier opgroeiende meisjes. Ze stelt voor vlak tegenover 't Brugwachtershuisje een hotel te bouwen omdat er zoveel toeristen verpozing komen zoeken in de bocht van de Zuid-Willemsvaart aan de draaibrug. "Als jullie een hotel hebben dan komen rijke toeristen naar hier. Ze maken kennis met de vier meisjes en je zult zien dat ze een rijkelijk leven gaan leiden," aldus Cornelia. In 1905 worden van graaf Vilain XIII uit Leut gronden aangekocht waarop een hotel wordt gebouwd. De bakstenen worden geleverd met schepen over de Zuid-Willemsvaart.

Vanaf het terras van 't Brughuisje ziet Herman Houben zijn hotel uit de grond rijzen. Op dat terras zitten ook Jules

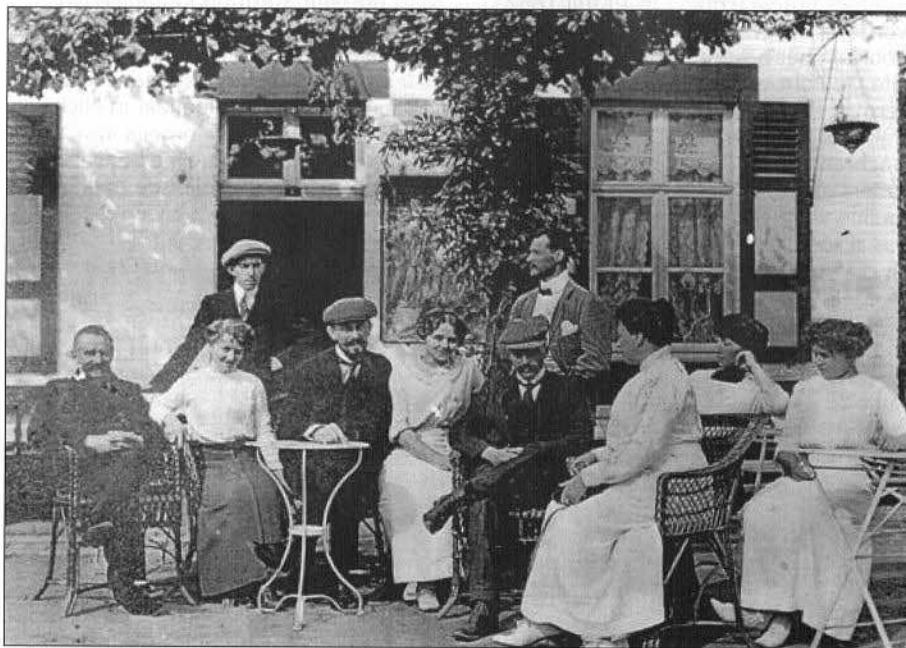
Driane uit Maaseik. Driane is eigenaar van Château de Litzberg in Lanklaar. Als tijdverdrijf trekt hij wel eens met paard en koets door de bossen naar het kanaal. In zijn gezelschap is ook Edmond Picard, een advocaat bij het verbrekingshof, rechtsgeleerde, letterkundige, kunstcriticus en senator. Ze stellen aan Herman voor het hotel een Franse goed in het oor liggende naam te geven. Op het terras valt de naam 'Hôtel Beau Séjour'. Herman moet er in het begin om lachen. Hij had aan Hotel Houben gedacht, maar bij de opening van het hotel in 1906 staan de letters 'Hôtel Beau Séjour' op de bakstenen van het hotel te lezen.

schippersherberg, winkel en een stal waar de lijnpaarden konden overnachten voor een knepke. Het traject Maastricht-Lanklaar was met een boot mogelijk op één dag.

Herman speelde in zijn leven de slimme hotelbaas. Hij trok naar Wallonië en legde in tramstations reclamefolders over zijn hotel. Hij kreeg het klaar dat Luikse dokters hun patiënten verwezen naar Hôtel Beau Séjour in de bossen. Je kon er goede lucht inademen en dat was gezond voor de longen.

In 1906 kwamen zoveel toeristen uit Luik naar Lanklaar dat Herman al die toeristen niet kon herbergen. Noodgewongen moest hij naar de uitbaters van Hôtel de la Poste en andere herbergen in Lanklaar om zijn klanten te laten overnachten. Soms werden ze zelfs bij andere huisgezinnen ondergebracht. Mensen uit de buurt begonnen piccolo te spelen. Ze wachtten de Luikse hotelgasten op aan

90 Schippers die vanuit Maastricht over de Zuid-Willemsvaart trokken verpoosden telkens aan de afspanning in Lanklaar. Lanklaar was het enige dorp waar het kanaal dwars door het dorpscentrum liep. Naast het hotel was er een café, een

Herman Houben met kinderen en aangetrouwden voor het Brugwachterhuis. Joseph Houben staat naast Herman als knaap met een pet op.

de tram en brachten hun koffers met een stootkar naar Beau Séjour. Dat alles doet Herman in 1907 besluiten zijn hotel te verruimen. In die tijd hadden er 's middags drie rondes plaats om de toeristen te kunnen laten eten. Ze werden op de hoogte gebracht door een gong zodat hun middagmaal geserveerd ging worden. De toeristen konden in die tijd rond het hotel wandelen, genieten van de Jardain Anglais of zelfs tennissen. Sommigen waagden een duik in het water van de vaart.

Onmiddellijk na de opening van het hotel wordt er in de Maasvallei steenkool gevonden. Ingenieurs zoeken een verblijf en komen terecht in het Hôtel Beau Séjour dat een bijzondere architectuur heeft meegekregen. En dan voltrok zich een sprookje. De vier dochters van Herman en Pauline komen regelmatig in contact met ingenieurs van de steenkoolmijn. Het lijkt er dus op dat het hotel gebouwd werd om de dochters aan een man te helpen.

Maria Houben huwt met Oscar Seutin, ingenieur en later directeur van de Steenkoolmijn Limburg Maas. Antoinette huwt met Charles Renson, ingenieur bij de Steenkoolmijn Limburg Maas. Mathilde trekt naar Frankrijk en huwt er eerst met een zekere Siebrand en later met Abel Boissard, een zakenman. Elise huwt met Jules Vermeylen, ontvanger van de belastingen in Lanklaar. De jongste zoon Joseph, huwt met Suzanne Versterren. Zij kwam een keer op vakantie en is gebleven. Later runnen zij het hotel. Joseph wordt nadien burgemeester van Lanklaar en bouwt er de nieuwe jongensschool, een nieuwe kerk en nieuw gemeentehuis.

Herman Houben sterft in 1921. Hij ligt begraven op het oude kerkhof in Lanklaar onder een monumentale zerk van 4,35 meter.

Rechtzetting

In ons vorig nummer werd het telefoonnummer van onze penningmeester John Golsteyn verkeerdelijk aangeduid. Het juiste telefoonnummer is 089-565758

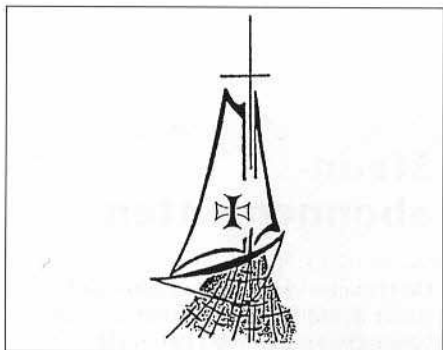
Steun- abonnementen

De redactie van 'De Maaseikenaar' dankt in het bijzonder onderstaande sympathieke dame en heren die, behalve met hun abonnementsgeld, ons ook stunden met een bijkomende geldelijke bijdrage.

Dhr. M. VAN LISHOUT - TONGEREN
 Dhr. Marcel DEWIT - MAASEIK
 Dhr. Fr. CROONENBERGHS - ALSEMBERG
 Dhr. Wim CROONENBERGHS - GOOIK
 Dhr. E. DE PAEPE - VELDEGEM
 Dhr. Jaak JANSSEN - MAASEIK
 Dhr. Lode POLFLIET - MAASEIK
 Mevr. Mia ROSVELDS-NELISSEN - LEUVEN
 Dr. Jos VERBEEK - MAASEIK
 Dhr. Paul DISCO - MAASEIK

Prior-directeur Franciscus Verhoeven, kruisheer (1906 - 1960)

92 dr. Roger Janssen o.s.c.

In 1943 werd Franciscus Verhoeven tot prior van het Maaseiks convent gekozen. Hij werd geboren in Tilburg op 21 april 1906 als zoon van Jan Verhoeven en Anna van Empel. Van 1920 tot 1924 was hij leerling van het H.-Kruiscollege van Uden. De eenvoudige geloften legde hij af in Sint-Agatha op 28 augustus 1925 en drie jaar later volgden, eveneens in Sint-Agatha, de eeuwige geloften. Op 18 juli 1930 werd hij priester gewijd. Van 1925 tot 1927 studeerde hij filosofie in Zoeterwoude. Theologie studeerde hij in Sint-Agatha in 1927 en 1928 en in Rome aan het Angelicum van 1928 tot 1932. Op 25 mei 1932 promoveerde hij in

Rome tot doctor in de theologie. Van 1932 tot 1950 werd hij in Maaseik leraar in Latijn en Grieks op de poësis en de retorica. In september 1950 werd hij leraar aan de beroepsschool voor meisjes bij de zusters Ursulinen in Maaseik. In 1943 werd hij tot prior gekozen, waardoor hij tevens directeur werd van het college. Deze ambten combineerde hij tot begin juli 1958. Hij werd definitior van de orde in 1946 en 1949 en lid van de provinciale raad van de Belgische Kruissherenprovincie van 1957 tot aan zijn dood op 20 maart 1960.¹

Prior en directeur (1943-1958)

Verhoeven, die tot 1958 het Maaseiks convent zou leiden, startte in bijzonder moeilijke omstandigheden. Na de zware oorlogsjaren was het zijn grootste bekommernis om het in leerlingenaantallen expanderende college te kunnen huisvesten. Daarom startte hij in 1948 met de bouw van acht ruime klaslokalen, een badinrichting, een slaapzaal, een studiezaal en een hulprefter voor de externen. Deze nieuwbouw werd bedoeld als de aanzet van een modern college dat in 1956 en 1957 werd gebouwd. In 1957 was het project klaar. Tim schreef nu in het schoolblad Vox: *"Hij staat er. De reus leunt zwaar en hoekig tegen zijn collega aan. Aan de andere kant is er de opgekalefaterde muur. Twee ingangen met een luifel - nieuwe trappen met modern-opgevatte leuningen. En dan, niet te vergeten, de studiezaal. Grijs-groen staal, en daartussen de lichtgele houten zittingen. Een muur in wit-blauw. Bruine gepolijste deuren en lichtgrijze vloertegels. Dit is onze nieuwe studiezaal (...). De speelplaats is een grote vlakke geworden. De eerste schooldagen voelde je je als een drenkeling midden in die grote ruimte. (...) Eén verandering is er evenwel tot stand gekomen: de bel is na vele jaren trouwe dienst (enkele uitzonderingen daargelaten) met pensioen gegaan. Zij werd vervangen door onmuzikale fluitgeluiden. (...)”*² De plechtige inwijding van de nieuwe

gebouwen vond plaats op 16 november 1957 in aanwezigheid van dr. A. Ramaekers (de prior-provinciaal van de Belgische Kruissheren), de deken en de burgemeester van Maaseik, het dagelijks bestuur van de oud-studentenbond en alle leerkrachten van het college. Het college werd nu uitgebreid met tien klaslokalen, een laboratorium voor scheikunde, een slaapzaal en wasgelegenheid, een studiezaal, wc's, een speelzaal en een fietsenkelder met een capaciteit van vierhonderd rijwielen en een driemaal vergrote speelplaats die gelijkmatig was geplaveid.

Als prior en directeur werd Franciscus Verhoeven in 1958 opgevolgd door Lambert Kreuwels. Twee jaar later, op 20 maart 1960, overleed Verhoeven vrij onverwacht. Hij was dat jaar nog titularis van de derde Latijnse. Uit de lijkrede, uitgesproken door een lid van de oud-studentenbond, lichtten we enkele relevante passages: *"(...) de meeslepende spreker en*

*predikant, de dynamische leraar en bestuurder van het College, dan zou voor U het beeld oprijzen van een uitzonderlijke persoonlijkheid, van een verstand dat wetenschap en persoonlijk denken en een 30-jarige ondervinding in zielzorg en opvoeding in een harmonische synthese wist te verwerken. (...) De mens met het warme gemoed, met de mannelijke taal; haastig sprekend, altijd gejaagd en toch steeds tijd vindend om anderen te woord te staan en te helpen. De mens die met eenvoudige woorden over geleerde en over verheven dingen kon spreken! (...) Het was vooral bij de geestelijke leiding van de studenten dat zijn warm gemoed, zijn eenvoud, zijn begrip voor verdraagzaamheid voor de meest uiteenlopende karakters hem van nut waren. Alle leerlingen van de laagste tot de hoogste klassen bezochten hem regelmatig. (...)”*³

Vernieuwingen en modernisering

Als directeur werd Verhoeven geconfronteerd met tal van vernieuwingen en modernisering. Op het einde van het schooljaar 1949-1950 werden de diploma's van de eerste Moderne gehomologeerd. Deze wetenschappelijke afdeling werd vanaf het schooljaar 1953-1954 gesplitst in een wetenschappelijke en een economische afdeling. Met ingang van 1 september 1956 werd naast de vijfde Grieks-Latijnse gestart met een vijfde Latijn-Wiskundige. Zo bezat het college vier afdelingen: de Grieks-Latijnse, de Latijn-Wiskundige, de Wetenschappelijke en de Economische afdeling. In 1950 werd de lagere school van de Kruissheren aangenomen door de stad Maaseik. Verhoeven liet nieuwe klaslokalen bouwen voor de eerste graad van de lagere school. En in de tweede helft van de jaren vijftig startten prior Verhoeven en zijn opvolger Lambert Kreuwels met een meisjesafdeling. Aanvankelijk zaten de meisjes van de 6de Latijnse en 6de moderne voor heel wat vakken samen, want in de eerste jaren waren ze niet

met velen. In het schooljaar 1956-1957 bijvoorbeeld telden beide klassen samen 21 meisjes. Vanaf 1 september 1960 werd ook de hogere cyclus van de humaniora voor meisjes begonnen. Verhoeven werd niet alleen geconfronteerd met een veranderende samenleving en met een toenemende vraag naar middelbaar onderwijs, maar ook met het gegeven dat in de toekomst steeds meer kruissheren-leraren vervangen zou moeten worden door gediplomeerde regenten en licentiaten. Tijdens zijn prioraat geraakte België overigens in de ban van een hevige schoolstrijd als gevolg van de wet Collard...

94 De viering van verschillende jubilea

Tijdens zijn vijftienjarig prioraat organiseerde Verhoeven de viering van verschillende jubilea. Het begon al op 3 februari 1948 met de plechtige herdenking van het vijftigjarig bestaan van poësis en retorica en van de oprichting van het internaat. In de vooravond werden de feestelijkheden ingezet. Om 17.30 uur werd de nieuwe collegevlag ingezegend door prior Verhoeven. Op de vlag was een spreuk aangebracht: "per crucem ad lucem" (door het kruis tot het licht). Daarna volgde een fakkeltocht door de stad. 's Anderendaags vond na de plechtige dankmis een academische zitting plaats in zaal Van Eyck. Daarin kondigde kanunnik J. Coenen de heroprichting van de oud-studentenbond aan. De eerste keer dat deze bond werd opgericht - in 1880 - was het doel "deze katholieke school te helpen in de verdrukking" (als gevolg van de schoolstrijd). Na de Eerste Wereldoorlog was de werking maar minnetjes geworden, maar nu wilde men gaan ijveren voor een grote uitstraling van het college en voor een hechte (lees blijvende) band tussen de oud-leerlingen. Emiel Van Der Donck, pastoor in Berbroek en van 1912 tot 1920 leerling op het college, sprak tijdens de academische zitting in lovende

bewoordingen over de opvoedingsmethode van de Kruissheren, die gekenmerkt werd door twee fundamentele eigenschappen, met name gemoedelijkheid en goede trouw: op het college heerste een uitgesproken familiegeest; wiskunde en natuurwetenschappen spanden de kroon maar ook Latijn en literatuurgeschiedenis werden flink en degelijk onderwezen; de omgang van de leerkrachten met de leerlingen was veeleer vriendschappelijk dan autoritair.⁴

Op 20 oktober 1948 werd plechtig het vijftigjarig bestaan van de Academie gevierd. De Antwerpse voordrachtskunstenaar L. Van der Hulst gaf 's morgens een les over de techniek van de voordrachtskunst en liet in de namiddag de leerlingen van zijn talenten genieten. Een *Libellus memorialis* werd uitgegeven als extra aflevering van *Vox*, met daarin ook een rubriek *uit eigen werk*, die Latijnse (uit 1904), Franse (uit 1904) en Nederlandse (uit 1919 en 1948) gedichten van oud-leden en leden bevatte. Verschillende kruissheren hadden in de loop van een halve eeuw de *Academie* als 'bestuurder' begeleid: Robertus Sistermans van 1898 tot 1912, Gerardus Van Bommel van 1912 tot 1919⁵ en Mathieu Wieërs van 1919 tot 1931⁶. In 1931 hield de Academie als zodanig op te bestaan. Ze werd vervangen door de *Sociologische Club*, die zich voor de leerlingen van de vier hoogste klassen vooral bezig hield met het bespreken van sociale problemen. Kruisheer Gerardus Blocks bleef er gedurende heel haar bestaan de proost van. Alle leden van de Sociologische Club waren verplicht om algemeen beschaafd Nederlands te spreken op het college. Twee tot drie keer per trimester werd vergaderd. Enkele sprekers sneden dan een sociaal vraagstuk aan, waarna een debat volgde.⁷ Onder de Tweede Wereldoorlog bestond de *Sociologische Club* niet meer. In 1945 besloot prior Verhoeven om de *Academie* terug op te

richten. Mathieu Wieërs werd nog gedurende één jaar bestuurder en werd dan opgevolgd door Lambertus Dieben.

Viering van het honderdjarig bestaan van het college in 1955

De festiviteiten begonnen op 9 juli 1955 om 18.00 uur met kanongebulder en een feestelijke optocht in de stad. De Koninklijke Harmonie Concordia luisterde de optocht muzikaal op en gaf daarna een concert op de speelplaats van het college, waar vanaf 20.00 uur de Vlaamse Kermis doorging. Op zondag 10 juli vond een grootse jubileumviering plaats, die door de stad Maaseik werd verzorgd. Vanaf het Kruissherenklooster trok men in processie langs de Pelsersstraat en de Bosstraat naar de Markt. Daar ging Mgr. L.J. Kerkhofs, bisschop van Luik, voor in de pontificale hoogmis. De homilie werd verzorgd door Z.E.H. Em. Van der Donck, pastoor in Waterschei en oud-leerling van het college. Daarna werd de jubilerende gemeenschap ontvangen op het stadhuis. Vervolgens trok men in een feestelijke optocht naar Zaal Van Eyck, waar vanaf 13.30 uur de academische zitting plaats vond. De sprekers waren apotheker C. Colson (oud-leerling en voorzitter van het stadscomité), L. Delwaide (oud-leerling, volksvertegenwoordiger en oud-burgemeester van Antwerpen), prior F. Verhoeven, magister-generaal Mgr. W. Van Hees en Mgr. L.J. Kerkhofs. Om 15.30 gingen de genodigden aan tafel. Om 19.00 uur begon de Vlaamse Kermis en vanaf 20.00 uur gaf de Koninklijke Harmonie "Vreugd en Deugd" van Geistingen een concert op de speelplaats. Op dinsdag 12 juli 1955 stonden de ouderdag en de prijsuitdeling op het programma. De Harmonie van het College opende de plechtigheid. Na de kruishulde en de proclamatie was er andermaal Vlaamse kermis en vanaf 20.00 uur werd een gevarieerd programma aangeboden met de medewerking van de mandolineclub

"Vrij Vooruit" van Maaseik, Charles Goedermans met zijn accordeonorkest "Kansas Billy", Leon Evens en anderen. Twee dagen later, op donderdag 14 juli 1955, stond de oud-studentdag op het programma. Om 10.00 uur werd een plechtige H. Mis opgedragen in de Kruissherenkerk. Om 11.15 uur begon in Zaal Van Eyck de academische zitting onder het voorzitterschap van Z.E.H. Kanunnik Dr. Coenen. De feestrede werd gehouden door senator J. Custers. Om 13.00 uur was er receptie op het college en een uurtje later gingen de genodigden aan tafel. Om 18.00 uur werd de Vlaamse Kermis geopend en vanaf 20.00 uur gaf de Koninklijke Harmonie St.-Cecilia van Stokkem een concert. De bekroning van de eeuwfeestviering vond plaats op zondag 17 juli. Om 16.00 uur trad op de speelplaats van het College het wereldberoemde Domkoor van Aken op, o.l.v. Mgr. Prof. Rehmann. En om 20.00 uur was er het kunstconcert door de alom bekend G.M.Music Band van Antwerpen.

Geen eeuwfeest zonder boek, moet het feestcomité gedacht hebben. Dat boek kwam er dan ook. Verschillende schrijvers verleenden hun medewerking. De meeste waren zelf kruisheer: A. Van Asseldonk, L. Heere, A. Wieërs, Th. Bik, W. Sangers en M. Colson. Kanunnik J. Coenen schreef het woord vooraf en architect M. Hendrickx beschreef de Kruissherenkerk.⁸ Aanvankelijk werd gedacht aan een honderdtal bladzijden. Uiteindelijk werd het een turf van 334 bladzijden, die zowel de gemoedelijke toon bevatte van een huiselijk herdenkingsalbum als de ernstige met noten en literatuuropgave verantwoorde schrijfrant van een historische bundel.

Het "Programma bij het Eeuwfeest der Eerwaarde Kruissheren te Maaseik" was een en al lofbetuiging.⁹ "(...) Sedert lange jaren is Maaseik met het witte kleed zijner paters vergroeid", schreef deken M.

Cielen¹⁰. "Meer dan welk bisschoppelijk college, dat zijn poorten sluit onder het verlof, en dat met geen zielzorg is belast, oefent het Maaseiker convent een diepgaande invloed uit op de stad en de omliggende dorpen. Daarom breng ik volgaarne hulde aan hun klooster en hun college. Nooit heeft de parochie Maaseik tevergeefs beroep gedaan op hun medewerking, hetzij als vaste kapelaans, hetzij als biechtvaders en predikanten. Menige Maaseiker familie heeft haar zoon aan de orde afgestaan en is er fier op dat Diest, Achel, Hannut of Denderleeuw Maaseikenaars onder hun lerarenkorps tellen. Voor enkele weken werd 'n Kruisheer uit ons dekenaat tot de bisschoppelijke waardigheid verheven. Na Mgr. Rutten is hij de derde bisschop die als student door het college der Kruissheren gegaan is. De Kruissherenkerk in de Bosstraat staat naast de parochiekerk en neemt een belangrijk deel der zielzorg op zich. De omliggende dorpen, die onze paters leerden waarden als leraars, doen er ook gaarne beroep op voor hun parochiedienst. E.H. Lammers vergroeide met Wurfeld, E.H. Huvenaars met Voorshoven, E.H. Sangers met Kinrooi. De Eerw. Fraters, de Eerw. Ursulinen, de Eerw. Zusters van Liefde in 't Klein Klooster en in het hospitaal, de vakschool van St.-Jansberg vinden bij hen hun celebranten, hun biechtvaders en hun leraars. (...) Maar dieper nog dan dit alles, werkt bij ons mensen, die nadenken en bidden, de stille aanwezigheid van het klooster zelf. In 'n tijd van oppervlakkigheid die alles nivelleert en alles gelijkschakelt in het middelmatige, is de aanwezigheid van 34 paters en een tiental broeders een wachtpost en een luidspreker Gods. (...)"

Burgemeester H. Van der Donck getuigde: "Dit jaar is het honderd jaar geleden, dat de Eerwaarde Kruissheren terugkeerden naar Maaseik, hun oude verblijfplaats sedert 1476, waaruit zij verjaagd werden door de Franse Revolutie. Deze heuglijke gebeurtenis zal 10 Juli e.k. en volgende dagen met liefde en dankbaarheid herdacht worden door

stadsgenoten, oud-studenten en vrienden - en ze zijn talrijk - van deze sympathieke kloosterlingen.(...) Maar ook wij willen reeds hier getuigen, hoezeer de inwoners van Maaseik al het goede waarden, dat op dit gebied door de Kruissheren verwezenlijkt werd. Hun drukbezochte kerk van de Bosstraat, centrum van het geestelijk leven voor een gedeelte van de stad, hun opofferende zielzorg, voornamelijk bij onze zieken, hun sociale rol in onze verenigingen, hun vrijgevigheid aan behoeftigen en hun spreekwoordelijke gemoedelijkheid en dienstvaardigheid voor allen, die bij hen om raad en hulp komen vragen, dit alles ligt de mensen aan het hart. Naast deze bezorgdheid voor het geestelijk leven der Maaseikenaars staat hun nooit genoeg volprezen opvoedingswerk, het bloeiend H.-Kruiscollege met bijna 500 leerlingen. (...)"¹¹

In een speciale editie van Vox, "Gaudeamus Igitur..."¹² feliciteerden alle verenigingen van het college de Kruissheren van Maaseik met hun jubileum. In 1955 telde het college vijftien verenigingen: de Maria-Congregatie, de Missie-sectie, de Eucharistische Kruistochters, KSA-Jong Vlaanderen, de Scouts, Schola-Cantorum, de College-zangertjes, het College-Koor, de Harmonie, de Vlaamse Club, de Academie, de Zagertjes, de Sportfederatie, de Turnclub en het bestuur van Vox. Alle leerlingen van het college vierden het eeuwfeest op 25 mei 1955. De dag werd geopend met een plechtige H. Mis op de speelplaats. Om 10 uur was er een defilé door de stad. Om 11 uur startte de academische zitting met als programma: zang door de Schola-Cantorum, gelukwensen en aanbidding van een geschenk door H. Vanderhoeven, leerling van de retorica, een spreukbeurt door Z.E.H.W. Sangers over de Kruissheren van Maaseik vóór de Franse Revolutie, zang door de Collegezangers en een spreukbeurt door Z.E.H. Th. Bik over de voorbije honderd

jaar. Om 12.30 uur werd er getafeld en vanaf 13.30 waren er volksspelen voor alle leerlingen. Rond 16.00 uur was er koffietafel. De turndemonstratie startte om 17.00 uur. De cabaretavond, die om 19.30 begon, sloot het fraaie programma af.

Een maand later bracht ook de lagere school hulde aan de Kruissheren. Jean Coolen, leerling van de zesde klas, hield de feestrede: "(...) Ook wij, de kleineren willen niet ten achter blijven om U onze dankbaarheid en erkentelijkheid te betuigen op deze feestdag: de honderdjarige herdenking van uw terugkeer in Maaseik en de heroprichting van het H. Kruiscollege. Onze lagere school is eerst veel later aan de inrichting toegevoegd. Daarom komen onze wensen ook een tijdje na hun viering, maar ze zijn niet minder gemeend.(...)"¹³

De pers bracht uitvoerig en uitbundig hulde aan het Maaseikse convent. Men beleefde nog de glorie van het Rijkse Roomse Leven en daarom werd de groei van het college dik in de verf gezet. "Steeds crescendo..." schreef de redacteur van het Belang van Limburg: "In 1899 bereikte het college voor de eerste maal 100 leerlingen en sindsdien is die curve snel gestegen, ondanks een korte inzinking tijdens de Eerste Wereldoorlog. In 1923 werden meer dan 200 studenten ingeschreven, in 1935 de 300 bereikt, in 1943 de 400 overschreden en thans volgen er 468 jongens de lessen in het lager onderwijs, de Latijnse of moderne humaniora."¹⁴ De krant Het Volk besteedde ruime aandacht aan de kwaliteit van het onderwijs: "(...) Het college der Kruissheren in Maaseik is een vrij college. Het is geen seminarie en evenmin een juvenaat. De leerlingen ontvangen er het middelbaar onderwijs dat hen voorbereidt tot universiteitsstudien of tot ambten in de particuliere ondernemingen en in de staatsapparaten. Niettemin leverde de school talrijke priesters. Van 1891 tot 1950 werden er in Belgisch

Limburg 1.894 jonge mannen tot priester gewijd. Daarvan kwamen 12,2 t.h. uit het college te Maaseik. Vooral na de eerste wereldoorlog was het aantal roepingen groot. In de schooljaren van 1920 tot 1947 werden er van de leerlingen van de rhetorica 35,2 t.h. priester. Onder de oud-leerlingen van Maaseik telt men eveneens drie bisschoppen en een apostolisch prefect. Mgr. Rutten, bisschop van Luik, de missiebisschoppen Mgr. Joosten, Scheutist en Mgr. Creemers, Kruisheer, evenals Mgr. Konings, apostolisch prefect, zijn oud-leerlingen van het college. Van de 310 priesters uit het college van Maaseik afkomstig, zijn er 147 seculieren, terwijl er 80 toetraden tot de Orde der Kruissheren en de overigen in andere orden en congregaties binnentraden. Onder de leken die hun studies te Maaseik deden, zijn alle standen en beroepen vertegenwoordigd.. Er zijn talrijke geneesheren, advocaten, apothekers en leraars; verder vijf universiteitsprofessoren, nl. prof. dr. Gessler van de universiteit van Leuven, prof. dr. Van de Weert van Gent, prof. dr. Herman De Vleeschauwer van de universiteit van Pretoria, prof. dr. Indestege van de universiteit van Padua en prof. dr. Heuts van Leuven. Tenslotte zijn er nog verscheidene volksvertegenwoordigers en senatoren. Hoe hoog het vrij, katholiek onderwijs staat moge blijken uit de uitslagen welke aan de universiteiten door de oud-leerlingen van Maaseik worden bereikt. Tijdens het academisch jaar 1952-1953 slaagden 86,2 t.h. der oud-leerlingen in hun examens; tijdens het jaar 1953-1954 beliep dit cijfer 83 t.h. (...) "¹⁵

- 1 R. Janssen & P. Winkelmolen, *Repertorium Canoniarum Regularium Ordinis Sanctae Crucis 1840-1996*, pp. 793-794; Het Volk, 24 maart 1960
- 2 Tim, *De nieuwe Bouw*. in: Vox, jg.10, oktober 1957, pp. 3-4; zie ook R. Janssen, *Onze school toen (15)...* in: *De Schakel*, jg.5, 1986-1987, afl.2, pp. 13-14
- 3 R. Janssen, *Vijfhonderd Jaar Kruissheren te Maaseik... een profieltekening*, pp. 76-77. De volledige lijkrede, uitgesproken door de voorzitter van de Oud-Studentenbond, apotheker Biëgs, kan men lezen in *In*

Memoriam Z.E.H.Dr.Verhoeven. in: *Vox*, jg.14, juni 1960, pp. 1-4

- 4 N., *Het College van het H. Kruis te Maaseik in feest*. in: *Kruis en Wereld*, jg.27, 1947 - 1948, afl.4, pp. 105-108
- 5 In het *Libellus memorialis*, een extra nummer van *Vox*, dat in 1948 aan de *Academie* werd gewijd, lezen we: "Hij voerde de *academie* door de moeilijke oorlogsjaren en wist de ijver nog te bevorderen door 't inrichten van prijskampen in voordracht, want niet alleen de algemene ontwikkeling was 't doel der *academie*, maar ook 't leren optreden in 't publiek, 't leren "spreken". Dikwijls ook liet hij de leden meehelpen aan 't inplakken en verzorgen van zijn grote bloemen- en plantenverzameling. Zijn levendig woord van aanmoediging was "vloeiend als de bron en overtuigde ons". Ook onderhield hij hen soms over kunstproducten der oudheid.(...)"
- 6 In het *Libellus memorialis* lezen we: "De nieuwe bestuurder vergastte de leden dikwijls op 't voorlezen van een heerlijk brokje proza. Hij deed dit op de sappige, hem eigen manier, zodat iedereen werkelijk zat te genieten."

- 7 Er stond een speciale bibliotheek ter beschikking van de sprekers en de leden van de *Sociologische Club*. Men was ook geabonneerd op *De Gids op Maatschappelijk Gebied*.
- 8 *De Kruissheren te Maaseik 1476-1797, 1855-1955*. Lichtland-Diest, 1955, 334 p.
- 9 *Archief Kruissheren Maaseik*, XI.D.11
- 10 *Parochie en dekenaat Maaseik sluiten eenparig aan bij het blijde eeuwfeest der Kruissheren in onze stad*. in: *Programma bij het Eeuwfeest der Eerwaarde Kruissheren te Maaseik*, pp. 4-5
- 11 H. Van der Donck, *Het Kruissherenklooster een zegen voor de stad Maaseik*. in: *Programma bij het Eeuwfeest der Eerwaarde Kruissheren te Maaseik, 1855-1955*, pp. 8-9
- 12 *Archief Kruissheren Maaseik*, XI.G.2(1)
- 13 *Archief Kruissheren Maaseik*, XI.G.1(2)
- 14 *Het Belang van Limburg*, 18 juni 1955, p. 1
- 15 *Het Volk*, 5 juli 1955, p. 10

98

Addenda et corrigenda

Op de foto van de 75-jarigen op de laatste pagina van ons vorig nummer werd de heer Pierre Berghs vergeten, waarvoor onze excuses. Pierre Berghs, Belgisch ereambassadeur, staat op de foto op de laatste rij, 3de van rechts.

families die het herbergde?

Uit verscheidene documenten kan met zekerheid besloten worden, dat met al deze ronkende benamingen het huis bedoeld wordt dat gelegen is achter de kerk van Aldeneik..

Het geheel is een massief aandoend en statig bouwsel opgetrokken in een sobere Maaslandse renaissancestijl. De voordeur evenals de twee flankerende vensters hebben een hardstenen omlijsting zonder enig ornament. Bij de vensters zijn nog duidelijk de sporen aanwezig van vroegere luiken .De drie bovenramen in de voorgevel hebben geen omlijsting. Een granieten pui van drie treden tussen twee lage opstanders voor de voordeur geeft het geheel een zekere allure, evenals het kleine fronton dat de voorgevel siert.

De linker zijgevel, de langste, had oorspronkelijk zowel boven als beneden zes hoge vensters, waarvan de twee voorste nu dichtgemetseld zijn. In de kortere rechter zijgevel bevindt zich een benedenvenster met een hardstenen omlijsting in kettingverband die aan de gevel een oudere indruk geeft.

De talrijke ankers geven jammer genoeg geen jaartal, zodat we naar de ouderdom van het huis in zijn huidige vorm moeten raden.Doch het gebruik van rechte stukken natuursteen voor de opstaande vensterposten die aan het geheel een horizontale indruk geven, behalve de rechter zijgevel die misschien ouder is, duiden op het begin van de 18de eeuw. Deze veronderstelling wordt nog bevestigd door de vermelding in een acte van 1700 (G XXI, 9) waarin het huis als volledig bouwvallig wordt beschreven. Het zou dus, althans gedeeltelijk, kort na 1700 kunnen zijn opgebouwd.

De aandachtige toeschouwer kan in de weide rondom het huis nog duidelijk een terreinverlaging zien, de resten van een

Het adellijk Huis van Aldeneik

Martin Boonen

Dat Aldeneik eeuwen geleden een klooster herbergde is wel bekend, dat het tot voor enkele tientallen jaren de grootste boerderij van de gemeente, het bekende Herenlaak, binnen zijn grenzen rijk was, herinnert zich zonder twijfel ook iedereen. Doch dat er in de 17de eeuw ook sprake was van een *Adellijk Huis*, ofte *kasteel* in datzelfde Aldeneik is waarschijnlijk minder bekend.

Toch vindt men in de Maaseiker archieven verscheidene vermeldingen die de nieuwsgierigheid van de lezer prikkelen

1608: *het Adelyck huys van Aldeneyck* (*Gicht VI*, 210)

1649: *opt Huys van Aldeneyck* (*Stadsrekeningen*, zf)

1698: *het Aldeneycker Huys* (*Magistrale Rolle*, SAM)

1742: *het Casteel te Aldeneyck* (*Meetboek SAM*)

1753: *Jonckeren Huys van Aldeneyck* (*Tulleners I*, 54)

Wat was nu dit adellijk huys en waar lag het? Zijn er nog sporen van terug te vinden en wat weten wij over de adellijke

99

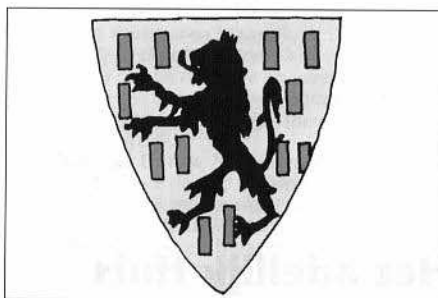
Foto: J. Vancleef

vroegere gracht die het gebouw omringde.

Over de oorsprong van dit *Adellijk huis* tasten wij in het duister. Aldeneik is nooit een heerlijkheid geweest, een gebied dat horig was aan een of andere adellijke familie. Waarschijnlijk heeft zich dus een of ander adellijk geslacht in Aldeneik als grondeigenaar gevestigd, zonder echter enig deel te hebben gehad aan de politieke of juridische macht over de dorpsbewoners. Dr. Belonje die ooit over dit zelfde onderwerp een artikel schreef, citeert daarin uit een charter van 1362: *"Wyr Meyer ende schepen des hoeffs der Heeren van Aldeneyck..."*, en meent daaruit te mogen besluiten dat Aldeneik een Heer had. Wij menen echter te mogen stellen dat het hier gaat over de meier en de laten van de laathof van het kapittel van Aldeneik. Met de *Heren* zijn derhalve de kanunniken bedoeld, die tot 1571 in Aldeneik verbleven en zich toen uit veiligheidsoverwegingen binnen de wallen van Maaseik vestigden. (Het

Adellijk Huis van Ald, in: Limburg 1958, p. 41)

De Familie de Pollart

Het geslacht dat jarenlang het bewuste huis in Aldeneik bewoonde was de familie *de Pollart*. Deze was afkomstig uit het huidige Nederlands-Limburg en droeg als wapen: *d'or billeté, de sable un lion lampassé de gueules. Cimier: le lion de l'écu*"

Reeds in 1416 wordt er een Johan van Pollart vermeld als Heer van Exaten en Raggenbosch, beide lenen van het Land van Horne. De man was getrouwd met Agnes Trypperts, eveneens telg uit een aanzienlijk geslacht. Eén van hun verre atstammelingen - wij kunnen hier niet ingaan op de andere takken - was Lambert van Pollart, zoon van Andreas Pollart van Exaten en Anna van de Wyelll. Hij bezat het leen van Khoulou en huwde in 1566 in Aldeneik met Margaretha Gielen. Waarschijnlijk had de familie toen al eigendommen in Aldeneik.

Zijn broer Diderick van Pollart van Exaten woonde in Roosteren. Deze was getrouwd met Johanna van Lom. Van dit echtpaar zijn er drie kinderen bekend.

- Lambertus: overleed in Aldeneik in 1623
- Eva: zij trouwde omstreeks 1598 met Otto van Galen
- Andreas: gehuwd met Barbara Van Eyck. Beiden werden begraven in Baexem. Van hen is een testament

Achterzijde van het gebouw (Foto J. Vancleef)

van 3 juni 1610 bewaard. De kinderen van dit laatste echtpaar zijn echter nauw betrokken bij de geschiedenis van het Adellijk Huis Van Aldeneik.

Uit 1615 dateert een akte waarin het volgende vermeld staat. Jonker Johan van Meeuwen, getrouwd met de weduwe van wijlen Andries Pollarts, heeft *"in behoeff van Andries nagelaeten jongste soon Joncker Johan van Pollart genaempt, gereleveert het Adellijcke huys van Aldeneyck met alle aenclevende gerechticheyt, waeruyt wijlen Lambrecht Pollarts eerst en sijne naergelaetene weduwe wijlen Juffrouw Margareet Gielen gestorven sijn... ende is Joncker Jan van Meeuwen met halm ende mande, met ban ende vrede verleent..."* (*Gichten Maaseik VI, f 210. RAH*)

- Diederik van Pollart, heer van Exaten. Hij was getrouwd met Elisabeth Van Laer en na haar dood met Joanna

Anna Ingenhoeff.

- Joannes van Pollart van Aldeneyck. Hij huwde op 17.3.1635 in Baerlo met Elisabeth Van Laer, zuster van Sophia Maria, beide dochters van de Heer van Baerlo. Na de dood van zijn eerste echtgenote hertrouwde hij in 1645 met Catharina Clara van Spee. Joannes Van Pollart overleed op 4.12.1678.

Zijn grafsteen in Aldeneik droeg volgende kwartieren:

Pollart	Laer
Eyck	Eull
Lom	Haersolte
Pruninck	Bilant

Een derde kind van het echtpaar Andreas en Barbara van Eyck was

- Elisabeth. Deze huwde in 1628 met Lambertus van Keverbergh, Heer van Aldengoor, overleden op 29.10.1644. Beide zusters van deze laatste: Catharina en Anna Elisabeth van

Kieverbergh huwden respectievelijk met Jan en M.W. de Rhoe-Opsinnich (Zie ook Claessens 727, f 159, dd 1668)

Het echtpaar Van Pollart-Van Laer had verscheidene kinderen

- Lambertus Pollart, geboren in Aldeneik, over wie verder meer.
- Adreas Pollart, Bij zijn doop in de kerk van Aldeneik in 1640 fungeerde als peter de edele heer Floridus Van Eyck. In 1662 verbleef Andreas in het buitenland, waarschijnlijk als militair.
- Anna Sophia Pollart, geboren in Aldeneik in 1641. Zij trad in het klooster der Clarissen te Roermond. Bij testamentaire beschikking ontving zij van haar vader een bedrag van 11 rijksdaalder. Haar peter was *Bernardus Standart, susc.regie Majestatis Hispanius capitanus. Meter was Domicella Clara van Kieverbergh.*
- Joannes Franciscus Pollart, geboren in Aldeneik op 10 juni 1642. Meter was *Anna Van Eyck, domina temporalis de Hilvert. Peter was Godefridus van Meeuwen.*
- Maria Margaretha Pollart, geboren in Aldeneik in 1647. Zij trad in het adellijk klooster van Hinsberg
- Hendrik Pollart over wie verder meer.
- Johanna Bertrand. In 1656, blijkbaar zeer jong, trad zij in het klooster van Sint-Gerlach in het Land van Valkenburg. Bij deze gelegenheid schonk haar vader haar een *jaerlixen speelpenninck* van 25 rijksdaalder voor kleding en andere noodzakelijkheden. Hiervoor diende hij een hypotheek te nemen op zijn hof Coulen bij Waldfeucht in het Land van Gulik. De notariële akte was mede ondertekend door Diederik Pollarts, Johan van Pollarts en Lambertus van Kieverbergh. (Gichten 10.3.1693, f 154)

Omstreeks diezelfde tijd wordt er ook melding gemaakt van een zekere Edele *Juffrouw Elisabeth van Pollart, conventuele*

in het adellijk stift van Dalhem als zij in 1657 een bedrag van 30 rijksdaalder leent van de Maaseiker burgemeester Vandervorst. Als onderpand stelde zij een rente op Stockbroecker Hof onder Kessenich. Verwantschap met de Aldeneiker tak viel niet te achterhalen. (Van Meeuwen 4976, f 102))

In een gicht van 1662 ontmoeten we eveneens: *Johan Pollardt, soen van Andries Pollardt van Aldeneyck en zijn ooms Joncker Diederick van Pollardt tot Echten ende Joncker Lambrecht van Kieverbergh tot Aldegoer, mombaers der kinderen van Johan Pollardt en diens vrouw Elisabeth van Laer* (Gicht 17, 203)

Over de omvang van de familiale bezittingen van de familie Pollart bestaat er weinig of geen informatie. Slechts toevallig vindt men enkele vermeldingen.

In 1667 verpacht Van Pollart het goed *Cantelmo* aan Lambert Broeckmeulen en diens echtgenote Agnes Raedts. (Claessens, 727, f 111). Verder bezat hij een wenhof in Baeler in het Land van Kessel.

In 1640 leende het echtpaar Pollart- Van Laer een som van 200 gulden tegen 6% waarbij als onderpand gesteld werd een weide in Aldeneik genaamd Roderborgh. Blijkbaar had de familie ondanks het bezit van enig onroerend goed vaak gebrek aan contanten, wat in die turbulente tijden met krijgslasten en inkwartieringen niet te verwonderen was.

Het Adellijk Huis van Aldeneik had namelijk regelmatig prominente doch ongewenste gasten. Zo logeerde er in 1649 luitenant-generaal Van Mommael, een logies dat heel wat onkosten meebracht. (SR zf)

Het was eveneens omtrent diezelfde tijd dat de pedagoog, de onderwijzer van Pollarts zwager Roelof van Kieverbergh, heer van Aldengoor die met zijn kinderen toen in Aldeneik verbleef door

drie soldaten vermoord werd. (Zie bijlage)

De oudste zoon Lambertus Pollart huwde op 4 september 1674 met de hoogedele Joanna Adelheid van Hardenraedt, geboren in Baerlo op 5 september 1648. Na zijn dood hertrouwde de weduwe op 16 november 1690 met baron Johan de Rhoe - Opsinnich (°1638), kolonel en later luitenant-generaal in het leger van de Verenigde Provinciën (Notaris Claessens 721; 2 oktober 1692.) Johan de Rhoe sneuvelde op 12 juli 1704 in Portugal. Zijn echtgenote overleed datzelfde jaar in Baerlo op 21 oktober. In de akte van deling der goederen van de familie Pollart gelegerd buiten Maaseik treedt zij echter nog op. (Claessen 733, f 407, nr 204)

Bij testament van zijn vader erfde Lambertus als oudste zoon al zijn goederen waaronder het adellijk huis van Aldeneik, het huis Cantelmo en een wenhof in Baelen in het Land van Kessel. In 1693 is er tussen hem en zijn broer jonker Hendrik van Pollart een minnelijk akkoord over een testamentaire schuld van 9000 gulden en 200 rijksdaalder (Gicht 6 februari 1693; f 148) Deze broer Hendrick zou hij echter zijn leven lang moeten verzorgen. Hendrick was in dienst van de Spaanse koning in het regiment van overste Post in de compagnie van ritmeester Rhoo. Hij deed afstand van alle goederen ten voordele van zijn broer Lambertus, doch na diens dood erfde Hendrick blijkbaar alles. (Gicht XVIII, f 356) Hendrick Pollart was getrouwd met Agnes Margaretha van Twickelo.

Uit het huwelijk van Lambertus van Pollart en Van Haerdenraedt werden drie kinderen geboren:

- Andreas Emond van Pollart, mede-heer van Exaten, heer van Berckten-Coesdonck, geboren in Aldeneik op 30 januari 1672. Als meter bij zijn

doop trad op *dona Johanna van Eyselshoven* in naam van Aleydis van Hardenraedt (Dooptregister Aldeneik I, f 272). Andreas koos voor een militaire loopbaan en sneuvelde in de slag bij Fleurus op 1 juli 1690.

- Joanna Elisabeth van Pollart, geboren in Baerlo op 17 februari 1674
- Maria Lambertina van Pollart, geboren in Baerlo op 20 Maart 1675

Daarbij had Lambertus ook een illegale dochter bij Catharina Eleyts uit Valkenburg. Het kind werd gedoopt te Maaseik op 2 maart 1671. Bij haar doop stonden heel wat minder illustere naamdragers bij de doopvont. Winand Wijnen fungeerde als peter in naam van Johannes Eimael uit Hoensbroek, Anna Aelkens uit Maastricht was meter. (Dooptregister Maaseik III, f 655)

In 1679 ontmoeten wij Jonker Hendrick van Pollart, heer van Aldeneik, later van Extane, kapitein onder het regiment Vlodrop. De man was woonachtig in Aldeneik, doch of hij er een luxueus leventje op nahield is ons onbekend. Feit is dat hij in 1682 aan de Maaseiker kleermaker Mewis Gielen maar liefst 59 gulden schuldig was voor kleren die deze laatste vanaf 1667 voor de jonker vervaardigd had. (Craens I, nr. 5; 2.5.1682)

Van jonker Hendrick Pollart zijn 4 kinderen bekend.

- * André Florent, hij huwde in Grathem in 1716 met Sybilla Maria, barones van Kerckem
- * Charles Bartholomé, werd in 1708 geprotest in het klooster van Corvey
- * Jean Guillaume
- * Louis, eveneens kloosterling in Corvey

Hendrick van Pollart evenals zijn echtgenote stierven voor 1698. Als voogd over hun weeskinderen werd de graaf van Vlodrop aangesteld, die al vlug

besloot hun eigendom "het adellijk huys van Aldeneyck met sijne op- en dependenten, landeryen, weyden en boomgaerden" te verkopen. Het was de Maaseiker burgemeester Michael Dierna, zijn gevolmachtigde, die de zaak diende te regelen. Deze deelde dan ook kort daarop mede aan Steven Geurds die op dat ogenblik het huis bewoonde dat hij naar een nieuwe woning moest uitzien en dat hij op het goed geen hout meer mocht kappen, noch enige bomen snoeien. (Craens.)

De Familie Van Rossum

Na de dood van Hendrick Pollart verkochten zijn weduwe Margaretha van Twickelo en haar onmondige kinderen het huis in Aldeneik in 1700 aan *Joncker Julius Wilhelmus van Rossum* en diens echtgenote Catharina Francisca Alexandrina van L' Abbaye voor een bedrag van 8672 gulden. Het goed bestond op dat ogenblik uit het huis zelf dat geheel bouwvallig was, met moestuin, boomgaard, weiden, landerijen en dependentiën waaronder één weide leenroerig was onder de edele leenzaal van Kuringen. (Gicht XXII, f 9)

Wel dient hierbij vermeld dat het huis in Aldeneik voordien reeds niet meer door de familie bewoond was. *Steven Geurds, woeneude op d'adelick Huys van de kinderen van Joncker Hendrick van Pollart seliger, was er halfman van het huys "en de toegehoorighe goederen"* (Craens III, f 315, nr 333). (ook Craens IV f 64, nr 63) Bij de aankoop door Van Rossum werd Geurds verplicht het huis te verlaten (Gedinge 19 april 1698) en bij beslissing van de Maaseiker schepenbank, de hoogste rechterlijke instantie in de stad, werd de pachter uit het huis gezet. Hierop kwam het echter tot een hoogoplopend conflict tussen de schepenbank en de Maaseiker magistraat, die protesteerde vermits *dusdanighe actie is de statuyten deser stadt choquerende voor sooveel daerbij is gedisponeert dat yeder borger in sijne*

wooninghe ende ackerwinninghe voor sijnen tijdt niet en magh uytgestooten worden. Steven Guerdts vroeg dan ook of de magistraat hem, burger van de stad zijnde, in zijn rechten wou verdedigen. (Gedinge 23 mei 1698.) Hoe de zaak afliep wordt niet vermeld, doch uiteindelijk diende hij het huis te verlaten, want kort daarop was het bewoond door de familie Van Rossum. In 1700 woonden er Julius en Henricus, zonen van wijlen Joannes Remardus en van Vrouwe Anna Catharina van Emstenraedt. (Craens IV, nr 45). Kort daarop zou Henricus zich in Roosteren vestigen, terwijl Julius in Aldeneik bleef wonen. (Craens IV, nr 142 en 182) Datzelfde jaar op 6 november 1700 werd de *praenobilis Bernardus de Rossum* in Aldeneik begraven (Reg. overlijdens Ald.I.) en op 11 maart 1703 de *praenobilis dominus Julius de Rossum* (Idem).

Op 3 maart 1695 werd in Aldeneik gedoopt Joes Richardus Fredrix, zoontje van Antonius Gerardus van Meir, heer van Oosen en de edele vrouwe Maria Jeronima Teresia van Rossum. Als doopgetuigen fungeerden de edele heer Joes Richardus van Rossum en Maria Ludovica Swaenen (Doopeg Ald). In 1703 vermelden de akten een Eerwaarde Vrouwe Joanna van Rossum als priorin van het Maaseiker Agnetenklooster (Craens IV, f 236, dd 13.10.1703)

Kort na de dood van Van Rossum hertrouwde zijn weduwe met de edele heer Baron de Amezaga (Gicht XXIV, 277). In 1733 na de dood van de douairière d'Amezaga gaat het goed naar haar erfgenamen: de edele heer Hendrick van Rossum en Ernest de L'abbeye. Dezen verkopen het datzelfde jaar voor een bedrag van 7 400 gulden Maaseiker koers aan het echtpaar Arnold Broeckmeulen en Hendrina Cuppen (Cuypen). Het kasteel was toen belast met 10 patakons jaarlijks aan de pastorie van Aldeneik, 3 gl 19 oort aan de

Laatbank van Sint-Jansberg en enige oortjes aan de laatbanken van Roderborg en Sluysmansgoed in Aldeneik. (Craens XII, f 16, nr. 17)

In 1742 is er inderdaad sprake van de *heer Broeckmeulen sijn casteel, hof en boomgaert, reyenooten den kirckhof.* Het goed was toen een bunder, een vrecht en 69 roeden groot. (Meetboek Aldeneik, SAM)

Na de dood van zijn echtgenote Hendrina Cuypen hertrouwde Arnoldus Broeckmeulen met Cornelia Willems. Hijzelf overleed voor 1768. Bij deling datzelfde jaar verwierf Catharina Willems het kasteel met hof, boomgaard, winning, schuur en stallingen, samen groot een bunder, 1 vrecht en 69 roeden met daarbij heel wat gronden (Prinssen III, nr 102). Op 1 februari 1791 redigeerde zijn weduwe samen met haar zuster Johanna Willems, beiden wonende op het *Casteel van Aldeneyck* haar testament. (Fr. Huguier, testament dat zij echter anderhalf jaar later op 12 oktober 1792 herriep (G.Vandermeer 12.10.1792)

De Magnée

Een volgend geslacht dat het huis, dat ondertussen zijn adellijke predicaat verloren had, bewoonde was de familie Magnée.

Simon Magnée, de stamvader van de Aldeneiker tak, werd te Luik geboren op 11 januari 1725. Hij werd benoemd tot rentmeester van de prins-bisschop, *ontvanger der Staaten deses Landts* en vestigde zich in deze functie te Maaseik. Daar huwde hij op 11 oktober 1734 met Thérèse de Bormans (°Maaseik 11.10.1734- +Aldeneik 14.10.1810), dochter van Gerard de Bormans en Jacobine Smeets. Haar vader was president van de Maaseiker Schepenbank, een gerechtelijke instelling die de hoge justitionele macht bezat en dus oordeelde over leven en dood.

Het echtpaar Magnée-de Bormans had negen kinderen onder wie:

- Louis Magnée, kanunnik te Maaseik en later pastoor in Lanklaar.
- Arnold Magnée (°1759; +Aldeneik 12.9.1838). In zijn jonge jaren was hij luitenant bij de Waalse Garde van de katholieke koning . Hij huwde met Héléne Claessens van Maaseik. Ook dit paar bewoonde het huis van Aldeneik dat ondertussen in de volksmond de naam Het Geudje gekregen had.
- Louise Magnée (1813-1898). Zij huwde in 1850 met Pierre Ludovic Hubert Lejeune uit Stokkem, Commissaris van de Buurtwegen. Het echtpaar erfde Het Geudsje en bewoonde het jarenlang. Bij de dood van de man in 1880 werd het geërfd door de weduwe en haar zoon Hypolite Lejeune. Het huis was toen 4 a 80 groot en de tuin 7 a 30. Deze Hypolite Lejeune huwde met Maria Theodora Vandooren uit Kessenich en na de dood van zijn moeder erfde het echtpaar het goed in 1899. Na de dood van haar man, hertrouwde Maria Theodora met Henri Miné, huisschilder (1847-1948)

Het echtpaar Lejeune-Vandooren had twee kinderen:

- Louis Lejeune, vrijgezel die tot aan zijn dood het huis bewoonde.

- Josephine Lejeune, getrouwd met Pierre Vandinter, ontvanger der stad Maaseik. Deze laatste zou gedurende de Tweede Wereldoorlog wegens zijn activiteiten in het verzet door de Duitsers worden terechtgesteld.

In 1855 werd deze achterbouw volledig afgebroken en ter plaatse, dus op het uiteinde van het perceel, werd een nieuwe achterbouw opgetrokken. (Zie schets II) Ook in 1874 werd de toestand enigszins gewijzigd, toen voor en links van het huis de gracht werd gedempt (schets III). Het laatste gedeelte van de gracht verdween in 1892 toen huis en achterbouw door twee muren verbonden werden, waardoor als het ware tussen de twee gebouwen een binnenkoer ontstond.

In 1959 werd het goed gekocht door de heer Jean Pouls-Vincken. Echtpaar en kinderen Pouls woonden er totdat het op 29 november 1984 gekocht werd door het echtpaar Marc Weytjens-Pouls, die het enkele jaren geleden verkochten aan de huidige eigenaars.

Bijlage

Condschap behoort den 30 Augusti 1641. Is voor ons Borgemeesteren ende Raedt der stad Maeseyck gecompareert de, n wel edelen Joncker Jan van Pollart den welcken heeft verclaert op sijnen edelijcken persoon dat op gisteren wesende den XXVIII Augusti 1641 heeft tot Aldeneyck met sijnen broeder den Edelen Joncker Roloff van Kieverbergh hebben hooren eenen schuet afaen van een roer waerover sij hunlieden hebben getransporteert naer het geclanck van den schuet ende aldaer bevonden een parthie van vier te peerde, Mede oock den paedagoge van Kieverberghs kinderen van Alden Goer den welke op die aerde lagh doorschoten met dry kogelen waerover den heer deponent hunlieden toesprack seggende; "Ghey hebt daer een braeve stuck gedaen" waerop sij waeren antwoordende: Joncker, kent ghey dien kerle, waerop den heer depõnent antwoordde en seyde, soude ick hem niet

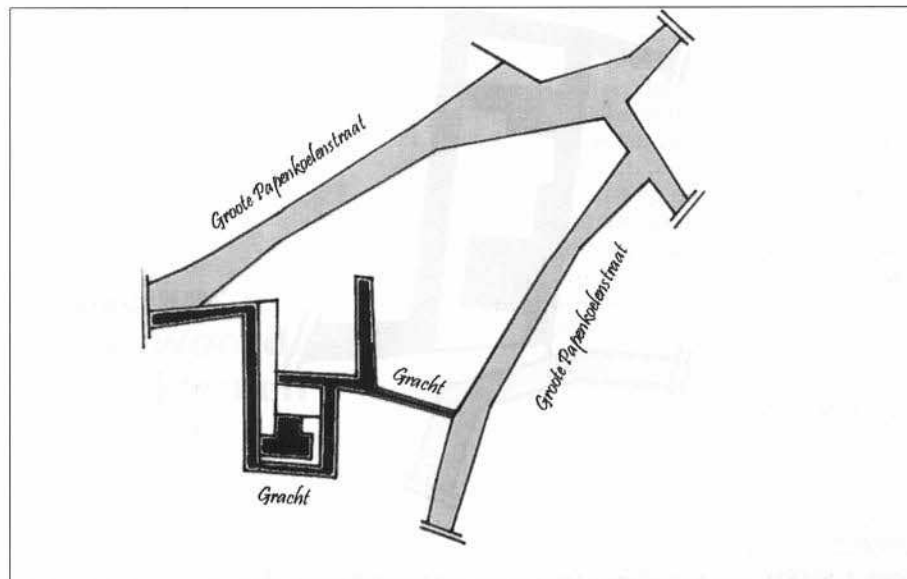
kennen, het is mijn swaegers pedagoge, ghij hebt gedaen als schelmen, waerop Lyna Swilliens seyde: dat sal ick u joncker opbringen, al waert over thien jaer.

Peeter N.N. alt omtrent 13 jaer en knechtien van den weldelene Joncker Kieverbergh gisteren wesende den 29 Augusti heeft dat knechtien met een kerre tot Aldeneyck coomen malt voeren op die kerre hebbende voor sijnen heer Kieverbergh seydt datter een ruyter is coomen jaegen seggende tot den pedagoge van Kieverbergh: Stanck, van waer best du; hij antwoorde van alde goer; in dit spreken schoot hij den man daer neder; daerover quaemen noch drij andere ruyters gelaeghen; siende desen man daer lagh, scholden sij op den anderen, waerom schiet ghij soo lichtelijck om het leven; waerop hij antwoorde, waerom seydt hij dat hij coninx soldaet is ende wilde gaen loopen, ende den deponent seydt dat hij geen gheweer in die handt en hadde als een stecksken; daerentusschen is een van de vier afgeclommen ende gesien waer hij den schuet hadde ende heeft den geschoeten den hoet onder thoofft geleyt ende daerover quaemen de Jonckeren daerbij ende seyden tot den ruyteren ghij hebt daer niet gedaen als eerlicke soldaeten, maer ghij hebt gedaen als schelmen; waerop een die seyde totten Joncker: wij sullen u dat opbringen al waert noch over 6 jaer.

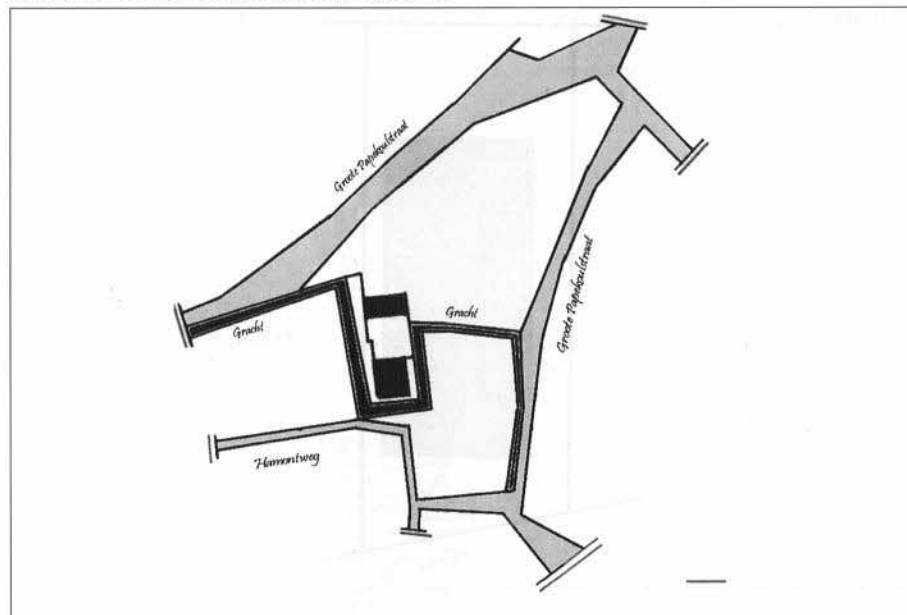
Er was tenslotte ook nog de getuigenis van een inwoner van Aldeneik die schapen aan het hoeden was. Omtrent het huis van burgemeester Meulenveldt had hij vier ruiters bemerkt onder wie Lyna Swilliens. De man was toen weggevlucht en toen hij later ter plekke terugkeerde, had hij het lichaam van de gedode naar "het huys van den Joncker van Aldeneyck" helpen dragen.

Het huis

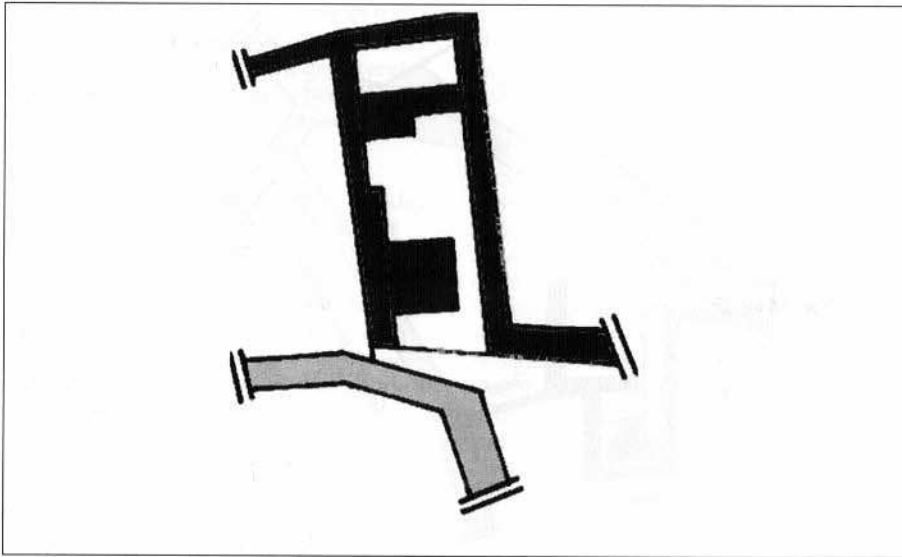
Gedurende al die jaren heeft het huis van Aldeneik enkele belangrijke wijzigingen ondergaan:

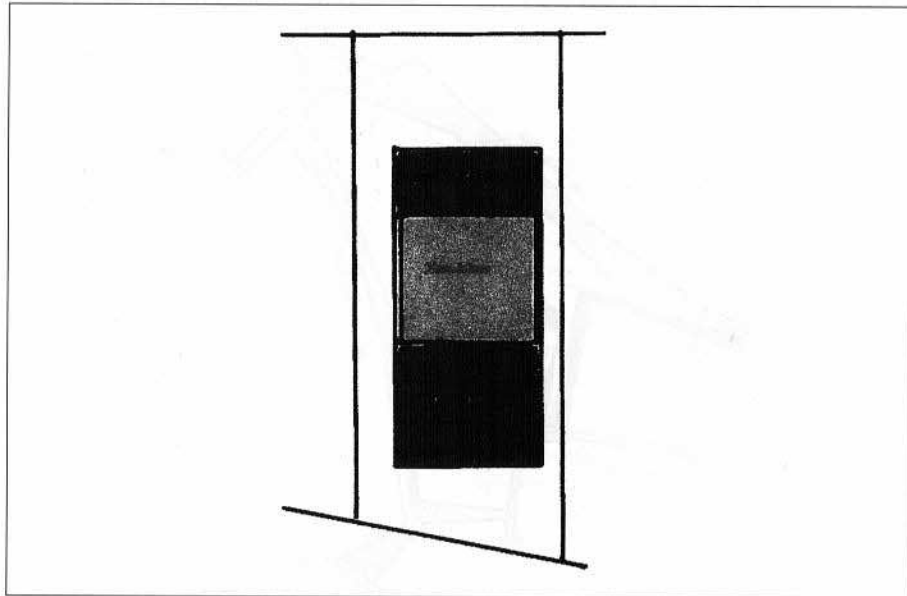
Schets 1. De toestand vóór 1855. Het gehele huis was omgeven door een gracht met een smalle doorgang links aan de achterzijde. Het woonhuis had nog een aansluitende achterbouw. De gracht werd gevoed door de toenmalige Aldeneikerloop.

Schets 2. De toestand na 1855. De aansluitende achterbouw werd volledig afgebroken en op het einde van het perceel werd een nieuwe, losstaande achterbouw opgetrokken. Hiervoor moest de gracht aan de achterzijde gedempt worden. Tussen woning en achterbouw ontstond hierdoor een grote open ruimte.

Schets 3. In 1874 werd de toestand nogmaals gewijzigd, toen vóór en links van de woning de gracht werd gedempt.

Schets 4. In 1892 kreeg het complex zijn huidige vorm. Het laatste gedeelte van de gracht verdween, terwijl woning en achterbouw aan beide zijden door een muur verbonden werden, waardoor tussen de twee gebouwen een mooie binnenkoer ontstond. Met dank aan J. Vancleef die de schetsen tekende.

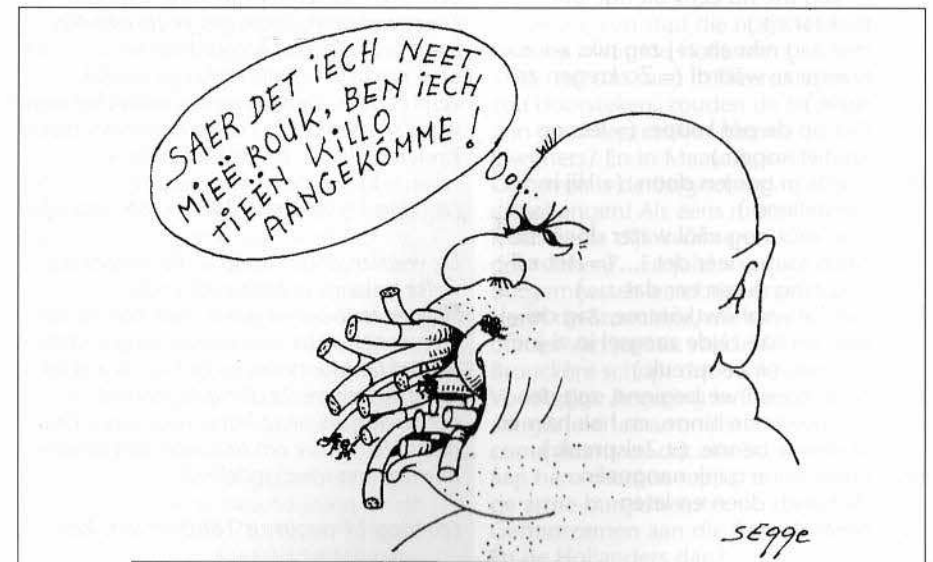
Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden

Tony Van Wijck

Tränen die du lachst
brauchst du nicht zu weinen!
(Duits gezegde)

1. "‘t Is mer ein gewuuënte," zag de bekker en hae vaegde mèt de kat d'n oeëven ówt. (= Zeispreuk.).
2. "‘t Wuuërt mer alti-jd erger", zag

- de boor, "ieërs sturf mi-jn vrouw, den mi-jnen os en nów ‘t verke!". (= Zeispreuk.).
3. Dae haet dao kleigelsj van gemaak. (= Die heeft dat verkocht.)
4. Hae geit er zich mèt meuje. (= Hij zal er zich mee gaan bemoeien.)
5. Det drejt op niks ówt. (= Je ziet helemaal geen resultaat.)
6. Dao haet er gein oeëre nao. (= Het interesseert hem niet, hij luistert er niet naar.)
7. Aan dae kant huuërt er neet!. (= hij wil er niets van weten.)
8. Hae is nog naat (of: greun) achter zi-jn oeëre. (= Hij is nog veel te jong.)
9. Det kump miech doeër naas en oeëren ówt. (= Ik heb er meer dan genoeg van.)
10. Nów kan iech op mi-jn twieë oeëre sloape. (Nu ben ik gerust.)
11. De mós ‘m ins aan zi-jn oeëre trèkke. (= Je moet hem alleszins een lichte straf geven.)
12. Emes z'n oeëre wasse. (= Iemand flink onder handen nemen.)
13. Hae is zoe douf es ‘ne pot. (= Hij is stokdoof.)

14. D'n duivel e kieërske branne..
(= De vijand vleien.)
15. Hae geit ze klieëzaod verkoupe.
(= Hij gaat biechten.)
16. Hae haet e gezich zoe lank es mörge den hieëlen daag. (= Hij kijkt zeer ontevreden.)
17. Dae is zoe fi-jn es póppetront.
(= Hij is vriendelijk en sluw tegelijkertijd.)
18. Det haet miech get kopbrieëkes gekós. (=Dat heeft me veel zorgen gekost.)
19. Daen awwe duit nog mènnege jónge de baard aaf! (= Hij overtreft ze nog.)
20. Dae kri-jg het good gezag. (= Die kan goed praten.)
- 110 21. Einen opluip doon. (= Bij iemand gaan opspelen.)
22. Dae haef zich nen aap gevange.
(= Die is bedrogen uitgekomen.)
23. De mós häöm neet te vää eier ónger lègke. (= Je moet hem niet te veel vleien en niet te veel inspraak geven.)
24. Det duit de duur tów! (= Dat is het toppunt!)
25. Nów hang miech det ins annein.
(= Leg me nu eens uit hoe dat in mekaar zit.)
26. Hae zag niks en zi-j zag niks en zoe kraege ze wäärd! (= Zo kregen ze ruzie.)
27. Get op de póf koupe. (= Iets op krediet kopen.)
28. Hae is in gooijen doon. (= Hij is welstellend.)
29. Dao mót nog vää water doeër de Maas loupe, ieër det (= Het zal nog lang duren eer dat
30. Het zal waal ówtkómme, zag de gek, en hae zèjde zaegsel in zi-jne mosem. (= Zeispreuk.)
31. Nów goeën we beginne, zag de vos tieëge de hinne, en hae haw er al nieëge bènne. (= Zeispreuk.)
32. Emes zi-jne gank naogoeën.
(Iemands doen en laten controleren.)

Maaseik in oude kranten

Onze oud-bibliothecaris Mathieu Daemen neusde in het Rijksmuseum te Hasselt in de krant "De Onafhankelijke der Provincie Limburg" (1850 - 1914) en uit de rubriek 'Provincienieuws' pikte hij tientallen berichten uit over Maaseik en stelde ons deze ter beschikking, waarvoor dank.
De redactie.

Hieronder een paar van deze vondsten:

Zondag, den 12de dezer, is in de Maas alhier een verdrinken persoon gevonden; het is den dijkwachter Vanderlocht dezer stad, die van in het begin der loopende maend is verdwenen. Hij was bijna onkennelijk geworden.

De oorzaak van dit ongeluk schrijft men toe aen den drank. Hij laat eene vrouw en vier kinderen in de armoede en zonder bestaen. Doctor Gelders is met het onderzoek belast.

In de namiddag van 16 dezer maend hadden wij te Maeseyck een tweede ongeluk te betreuen. Zeker en Antoon Springmans, knoopendraejer, komt een einde aen zijn leven te stellen; hij brengt hem en geweescheut in het hoofd dat ijsselijk verbrijzeld is. Deze moord is weder het gevolg van den drank. 't Is eene weduwaer met kinderen die alle bij vreemden dienen.

(zondag 19 oktober 1851, nr. 86, jaar 2)

De veertienjarige knaap G. Rademaekers, welke onlangs te Maeseyck in de Heppeneertbeek verdrank, was pas na het eten in het water gegaan. Te vergeefs trachtte M. Dokter Moors den jongeling tot het leven terug te roepen. Te dier gelegenheid herinneren wij onze lezers nogmaals: Gaet niet in het water om te baden dan tenminste drie uren na uwen maeltijd!

(zondag 11 augustus 1880, nr. 64, jaar 31)

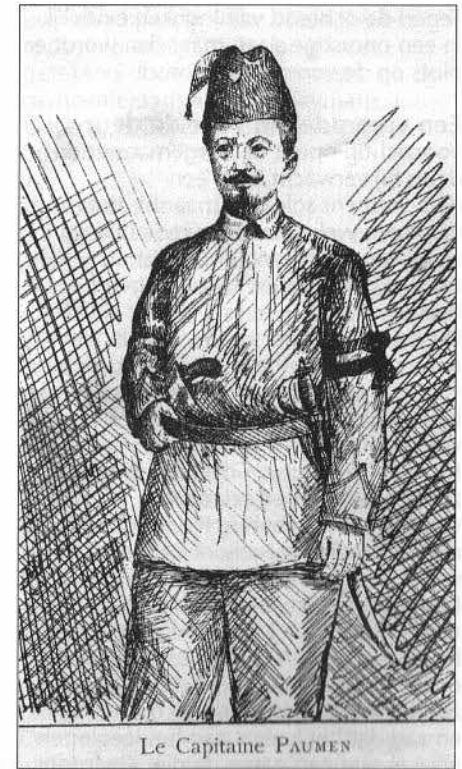
1830: Maaseikenaars saboteren de Zuid-Willemsvaart!

Marcel Cuyx

Op 20 oktober 1830 wordt op het stadhuis van Maaseik de Belgische vlag uitgestoken: de stad sluit zich aan bij de opstand tegen Willem I. Op zondag 24 oktober wordt een compagnie vrijwilligers opgericht, onder commando van André Paumen. Hij zet zijn vrijwilligers dadelijk aan het werk: 's anderendaags al ontwapenen ze de marechaussee van Maaseik, 's dinsdags steken ze de Belgische vlag uit in Elen, en woensdagnacht gaan ze naar Neeroeteren...

Een burgemeester met problemen

Alles in peis en vrede in Neeroeteren, of toch niet? Burgemeester Mathieu Indekeu kan in elk geval de slaap niet vatten: gedurende de ganse maand al trekken Hollandse troepen door het dorp om de Zuid-Willemsvaart te bewaken. Dit kanaal werd gegraven tussen 1820 en 1826 en verbindt Maastricht met 's Hertogenbosch en aldus met de Nederlandse havens. De Belgen hebben al geprobeerd de sluizen in Weert te beschadigen en de dijk door te steken. Zo wilden ze de bevoorrading van Maastricht kunnen

Le Capitaine PAUMEN

afsnijden, een stad die nog stevig in handen is van de Hollanders. Maar stel dat men in Neeroeteren de dijk zou doorsteken, zouden de Hollanders dan geen represailles nemen tegen de inwoners? En in Maaseik, in Elen, in Ophoven is de Belgische vlag al uitgehangen! Als eens mensen uit Maaseik de dijk kwamen doorsteken?... En juist vandaag heeft de burgemeester een brief ontvangen van Henri de Brouckère, die tot dan toe officier van justitie was in Roermond. De Brouckère schrijft dat de Belgische Voorlopige Regering in Brussel hem heeft aangesteld tot arrondissements-commissaris en dat alle burgemeesters aan hem moeten rapporteren. Wat moet de arme burgemeester nu doen? Gehoorzamen aan die nieuwe regering? En de Hollanders dan?

Tegen de ochtend valt Indekeu eindelijk in een onrustige slaap maar dan wordt er plots op de voordeur gebonsd. ...

Een vreemdeling voor de deur

Voorzichtig opent de burgemeester de deur: hij verwacht hij al een detachement soldaten maar hij ziet maar één man, weliswaar een vreemdeling, maar niet gewapend en...kletsnat, hoewel het al dagen niet geregend heeft.

De man heeft heel wat te vertellen en naarmate het verhaal vordert, worden de ergste angsten van de burgemeester bewaarheid. Want wat vertelt de vreemdeling?

Hij heet Theodorus Govers en was met zijn schip "De twee gebroeders" op weg van Maastricht naar 's Hertogenbosch met een lading steenkool en wol. De vorige dag had hij aangemeerd in Neeroeteren "in de ronde komp aan het veerpont aldaar". Midden in de nacht viel hij uit zijn bed en merkte tot zijn ontzetting dat het schip scheef lag; niet zonder moeite klauterde hij op het dek en zag dat het kanaal aan het leeglopen was: er was een gat in de dijk. Daardoor was zijn schip op de kanaalbodem geraakt en gekanteld. En de lading was natuurlijk nat geworden.

"Sabotage!" denkt de burgemeester, "ze hebben de dijk doorgestoken! Dadelijk zijn de soldaten hier!"

De schipper heeft zijn verhaal heeft beëindigd en haast zich terug naar zijn schip om de lading te lossen. Ze bestaat uit 38 balen wol, samen 8.317 kg, voor rekening van de firma Haseneleven & Van Asten uit Aken. De lading is verzekerd bij de "Compagnie d'assurances réunies contre risques de mer, incendie et la grêle", gevestigd in Brussel en in Maastricht en vertegenwoordigd door een zekere Lenaerts.

Schipper Govers wordt bij het lossen van de balen wol geholpen door Jan Schlutter en Albert Verduynen, zijn knechten, en vader Jan en zoon Bastel Nyens, beiden uit Neeroeteren.

De wol wordt aan land gebracht om te drogen...

Wat een burgemeester lijden kan...

Burgemeester Indekeu zit ondertussen ook niet stil: dadelijk stuurt hij een bode naar Vanderhoeven in Tongerlo, opzichter van het perceel, om hem het gebeurde te melden. Zelf gaat Indekeu met de veldwachter naar brug 24, waar Brants brugwachter is. Deze weet te vertellen dat de ingenieur van de waterstaat juist is voorbijgekomen, en dus al weet heeft van de dijkbreuk. Burgemeester en veldwachter gaan dan naar de plaats van het onheil: het gat in de dijk bevindt zich "boven de tweede ronde komp bovenwaarts het dorp Neeroeteren, tusschen Neeroeteren en Dilsen in de heyde". Ze zien dadelijk dat er geen mogelijkheid is om de dijk te herstellen en keren op hun stappen terug. Maar bij brug 24 stoten ze op een detachement marechaussee en curassiers. De commandant is natuurlijk niet al te goed gehumeurd, want het was zijn taak om ervoor te zorgen dat de dijk niet beschadigd werd.. Het betert niet als de burgemeester hem vertelt dat hij een brief heeft gekregen van de nieuwe arrondissementscommissaris en dat hij nu niet weet aan wie hij moet gehoorzamen. Terstond moet hij die brief afgeven aan de commandant, die in een Hollandse colère schiet, zijn zwaard trekt en er vervaarlijk mee naar de burgemeester zwaait. "Ha, verrader, ha, muiteling," roept hij, "onder mijn ogen uit, voor ik u in stukken hak!" In paniek rennen burgemeester en veldwachter weg.

Als ze buiten adem in het dorp aankomen, moet de veldwachter dadelijk de gemeenteraad bijeenroepen. Binnen de kortste keren is iedereen present, behalve eerste assessor (schepen) Neelen. Nog tweemaal wordt de veldwachter naar Neelen gestuurd, maar telkens komt hij onverrichter zake terug: Neelen komt niet.

De burgemeester opent dan maar de

zitting en vertelt zijn belevenissen. Hij doet dit zo goed dat ook de gemeenteraadsleden de schrik om het hart slaat en ze besluiten allen samen hun ontslag in te dienen: "...het gemeentebestuur van Neeroeteren...gewoon vergaderd ten eynde te delibereren omtrent den ongelukkigen toestand waarin zich deze gemeente en voornaam (elijk?) desselvs bestuursleden bevinden, overwegend de onmogelijkheid om onzen pligten als eerlijke burger ongehinderd tusschen twee tegen een strijdende gouvernementen te kunnen kwijten, en dat alhoewel wij alle ons best hebben aangewend en geene moogte gespaard...heeft goed gevonden..te verzoeken dat het aan het Provinciaal gezag gelieve te voorzien en een nieuwe regering dadelijk in de gemeente Neeroeteren daar te stellen."

Dit besluit wordt eenparig genomen. De gemeenteraadsleden zijn behoorlijk nijdig op de eerste schepen omdat die niet is komen opdagen. Ze vragen daarom aan het gouvernement om ondertussen "alle militaire inkwartiering en voorts al wat er zoude kunnen in de gemeente voorvallen te verwijzen bij J. Neelen, welke tot drie maal toe neffens de andere bestuursleden in deze bedroefde omstandigheden is ter vergadering opgeroepen geweest om te raadplegen" Zonder dralen wordt een brief gericht aan de nieuwe arrondissementscommissaris De Brouckère: "We hebben d'eer uwed gestrengen hier nevens (?) bekend te maken dat heden nacht in de heyde tusschen Neeroeteren en Dilsen de dijk der Z.W.vaart is doorgebroken of doorgestoken". De leden van de gemeenteraad kunnen niet gehoorzamen "aan de orders van twee tegen een strijdende gouvernementen, met den sabel boven den kop" en daarom besluiten zij "dat wij uw gestrenge mits deze te kennen geven, dat wij van het moment af van onzen post van burgemeester en bestuursleden afstand doen, zoo ten opzichte van beide

gouvernementen, zodat alleen J. Neelen assessor overblijft." De brief wordt getekend door de burgemeester en de gemeenteraadsleden D. Heymans, L. Goyens, P. Geyens, M. Vlemeling, T. Bussels en W. Theys.

Last met de wol!

Schipper Govers, ondertussen, heeft andere problemen: de wol wil maar niet drogen. Enige dagen na de dijkbreuk merkt hij "bij het losmaken en omwerken dier wol, binnen dezelve met de hand groote warmte bevonden hebbende, door den reuk en damp dat een groot gedeelte van dezelve bedorven was, door den brand die zich daarin gezet had." Verzekeringsagent Lenaerts zorgt dan ervoor dat de hele vracht met karren naar Eisden wordt gebracht. Het karwei wordt uitgevoerd door Lambert Brouwers, Jan Vastman, Evrard Daemen, Pieter-Paulus Schiepers en de weduwe Cornelis Bussels. De wol wordt gedeponereerd bij Willem Aelbrechts, herbergier aan de brug van Eisden. De balen die nat zijn geworden, worden uiteengespreid om te drogen. Een paar weken later echter merkt de knecht van Aelbrechts dat 's nachts twee balen wol gestolen zijn...En dan schakelen de eigenaars van de lading het gerecht in.

Het gerecht komt in actie

Er zijn twee zaken aanhangig gemaakt: de dijkbreuk met de beschadiging van de lading is de eerste. Ze wordt behandeld door J.J. Gelders, vrederechter te Maaseik. Op 21 november 1830 om acht uur 's morgens, ondervraagt deze, ten huize van burgemeester Indekeu, de volgende personen: Theodorus Govers, de schipper, Jan Schlutter, zijn knecht, Albertus Verduynen, schippersgezel, burgemeester Indekeu, en de mensen uit Neeroeteren die geholpen hebben bij het uitladen van het schip en bij het vervoer van de wol naar Eisden. Ze vertellen allemaal hetzelfde: de boot was beschadigd door een dijkbreuk, "door het doorbreken van de vaart", (de

burgemeester nuanceert: "de dijk...is doorgestoken of doorgebroken"), de wol was uit de boot gehaald maar ze was beschadigd. Na enige weken was ze naar Eisden gebracht.

De tweede zaak is de diefstal van twee balen wol. Op 22 november wordt dit onderzocht door vrederechter Mathys Raymakers van het kanton Mechelen. Hij stelt een proces-verbaal van getuigenverhoor op: alle getuigen verklaren dat de schipbreuk het gevolg was van het doorsteken van de kanaaldijk, niemand veronderstelt nu nog dat de dijk door natuurlijke oorzaak doorgebroken was. De rechter stelt twee experts aan om de waarde van de resterende wol te schatten. Ook dezen spreken over "le percement du canal".

114

Een schipper met lef

Al vlug beginnen er verdenkingen te rusten op schipper Govers: hij wordt voor de rechtbank van Tongeren gedaagd, waar hij, samen met een medeplichtige uit Maaseiker Solt, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf wegens diefstal en heling van de wol. Maar in juli 1831 daagt Govers plots weer op in Neeroeteren. Hij beweert dat hij toelating heeft gekregen om enige dagen de gevangenis te verlaten om zijn schip te repareren, maar binnen de kortste keren vaart hij met zijn schip weg, richting Holland.²

Dat belet dezelfde Govers niet om enige jaren later, vanuit het veilige Holland, een vergoeding te eisen van de Belgische staat voor de schade aan zijn boot! Hij neemt daarvoor advocaat Wostendorp uit Antwerpen onder de arm. De advocaat vraagt Penders, de nieuwe burgemeester van Neeroeteren, om informatie over de zaak, maar deze antwoordt vrij bitsig dat er helemaal geen schade aan de boot was: "Le sieur Govers ayant été traduit devant le Tribunal de Tongres pour avoir vendu ou fait colporter pour vendre des marchandises consistant en ballots de laine appartenant à une société dont le bateau en question

était chargé, après avoir obtenu une permission du tribunal de retourner à Neeroeteren pour quelques jours, a pris le parti de faire voile vers la Hollande, sans que personne ait aperçu que les moindres réparations ont été faites au dit bateau."³

De verzekeringsmaatschappij wil niet betalen

Ondertussen verwachten de eigenaars natuurlijk dat de verzekeringsmaatschappij de schade vergoedt, maar zo vlug betaalt die niet! Er komt een rechtszaak van en de verzekeringsmaatschappij gebruikt alle mogelijke verdragingsmanoeuvres om de zaak op de lange baan te schuiven. Het hof van beroep beslist tenslotte op 29 april 1831 dat de schade moet vergoed worden door de maatschappij. De verzekeringsmaatschappij betaalt maar laat het hier niet bij en klaagt in 1836 de Belgische staat aan en wel het ministerie van oorlog. De redenering is als volgt: de schade aan de wol in het rechtstreeks gevolg van het doorsteken van de kanaaldijk. Dit is gebeurd door vrijwilligers in dienst van de Belgische staat "des troupes volontaires à la solde du gouvernement belge" en de actie werd bevolen of ten minste goedgekeurd door de legerleiding. De dijk werd doorgestoken om het grondgebied te beschermen tegen een vijandelijke invasie en om de verbinding tussen 's Hertogenbosch en Maastricht te verbreken...Dus de Belgische staat is verantwoordelijk en moet de schade betalen.

De minister van oorlog vraagt informatie aan de gouverneur van Limburg, deze stuurt het verzoek door naar de arrondissementscommissaris van Roermond en die vraagt uitleg in Neeroeteren. Burgemeester Penders antwoordt heel omzichtig: "A l'époque on ne connaissait ici ni volontaires ni chef, et par conséquent je ne puis vous dire s'ils ont agis en vertu d'ordres...du gouvernement. La rumeur publique a dite que quelques individus de Maesejck

avaient percés la digue sans pouvoir vous designer leurs noms ni prénoms. ...Les avaries des marchandises n'ont pas été légalement constatées"⁴

Van het een komt het ander.

Maar daar blijft het niet bij! Er komen nu ook klachten binnen van schippers die niet hebben kunnen varen doordat het kanaal leeggelopen was.⁵ Zij willen ook een schadevergoeding van de Belgische staat. Zo is er een zekere Massart die beweert dat twee van zijn boten in Hocht (bij Lanaken) geïmmobiliseerd waren. Pernot, schipper in Weert, richt op 13 mei 1837 een verzoekschrift aan koning Leopold I. Twee boten van hem, een van 24 ton en een van 12 ton, geladen met steenkool, bestemd voor Opitter, waren in Maastricht moeten blijven tot de conventie van Zonhoven.⁶ Hij vraagt 4000 frank schadevergoeding!

Besluit

De 10de april 1831 vermeldt André Paumen, commandant van de Maaseikse vrijwilligers, nog fier in zijn dienststaat: "Le 24 7du même mois (j'ai) percé le canal Guillaume à la tête d'un détachement de ces volontaires en qualité de capitaine, pour empêcher la communication de la Hollande avec Maastricht." ⁸ Later rept hij met geen woord meer over dit wapenfeit. Geen wonder, als men nagaat hoeveel klachten en gerechtszaken het de Belgische staat en vooral het ministerie van oorlog heeft gekost. Heeft het doorgraven van de kanaaldijk effect gehad op de militaire gebeurtenissen? Nauwelijks: Maastricht bleef Hollands want einde 1830 moesten de Belgen, op bevel van de grote mogendheden, de belegering van de stad staken. Het doorsteken van de kanaaldijk had wel een psychologisch effect: de Hollanders leden aanzienlijk prestigeverlies. Generaal Dibbits had immers alle troepen die hij maar enigszins kon missen uit Maastricht gestuurd om het kanaal te bewaken;

dragonders, curassiers, maréchaussees, en toch waren de Maaseikenaars erin geslaagd om de dijk door te steken. De vernedering van de Hollanders werd compleet toen amper twee weken later, op 11 november, de vestingstad Venlo werd ingenomen. Ook daar onderscheidden de Maaseikse vrijwilligers zich. Maar dat is een ander verhaal...

- 1 Stadsarchief Maaseik, Notulen gemeenteraad Neeroeteren, 28 oktober 1830
- 2 Provinciaal Archief Limburg (PAL), Burgemeester van Neeroeteren aan arrondissementscommissaris van Roermond, 9/02/1836, copie aan provinciecommandant van Limburg
- 3 PAL, Burgemeester van Neeroeteren aan advocaat Wostendorp, 19/09/1837
- 4 PAL, Burgemeester Penders aan arrondissementscommissaris, 19/2/1836. Hoe deze zaak is afgelopen is niet vermeld in de dossiers. Het uiteindelijke vonnis ligt misschien ergens in een archief van landsverdediging.
- 5 PAL, Gouverneur van Limburg aan minister van binnen- en buitenlandse zaken, 29/01/1838
- 6 Op 18 november 1833 werd onder druk van de grote mogendheden de conventie van Zonhoven gesloten tussen Nederland en België. België liet toe dat Nederlandse troepen vrije doorgang kregen naar en van Maastricht via de route Lanaken, Zutendaal, As, Bree, Bocholt, Achel. Nederland blokkeerde niet langer de Maasvaart in Maastricht.
- 7 Paumen vergist zich van dag!
- 8 Archief Museum van het Leger, dossier André Paumen

115

Nationale orden voor leden van de Koninklijke Harmonie Concordia uit Maaseik

medaille opgespeld wegens 25 jaar muzikant. Het betrof hier: Liesbeth Berghs, Pierre Cuypers, Eric Driessen, Mia Drijkoningen, Johan Dumortier, Walter Dumortier, Margot Dupont, Michel Duijsters, Jacques Henkens, Maries Maesen, Emily Vroemen en John van Vugt.

Twee leden, Janny Henkens en René Hindriks, werden onderscheiden wegens 35 jaar muzikant. Jos Daelmans, Nico Kuypers en Guido Paradis kregen een medaille omdat zij al 40 jaar muzikant zijn.

Vier leden, Jean Boumans, Jaak Brouns, Pol Hermans en Theo Paradis kregen de onderscheiding wegens hun 45 jarig jubileum. Drie muzikanten van Concordia vierden het feit dat zij zelfs al meer dan 50 jaar muzikant waren. Het betreft hier de heren Gerard Maesen, Tjeu Godermans en Jos Schulpen. Allen kregen zij de mooie Vlamo medaille met het bijbehorende certificaat.

Na deze uitreiking maakte de schepen van cultuur, de heer Laurens Leurs, van de gelegenheid gebruik om namens de Stad Maaseik, 3 splinternieuwe klarinetten aan de Koninklijke Harmonie te overhandigen.

Groot was de verassing toen de speciaal voor de gelegenheid naar Maaseik afgereisde minister Keulen het woord nam. Als eerste richtte hij het woord tot voorzitter Henri Verlaak die wegens zijn verdiensten voor de Harmonie een bronzen beeldje in ontvangst mocht nemen. De minister roemde zijn nimmer aflatende inzet en zijn jarenlange grote drijvende kracht achter de Maaseikse Harmonie.

Vervolgens richtte minister Keulen het woord tot Gerard Maesen, Tjeu Godermans, Jos Schulpen en Theo Paradis. Uit naam van de regering reikte hij aan hen de zilveren medaille in de Kroonorde Leopold II uit, aan Theo Paradis, die al meer dan 35 jaar onafgebroken de vaste dirigent is van Concordia, zelfs de gouden medaille. Bloemen waren er voor de respectievelijke echtgenotes. Na de druk bezochte receptie werd de uitreiking tot in de late uurtjes gevierd.

Minister Keulen en voorzitter Henri Verlaak

116 Herman Jansen

Op vrijdag 8 april werden 24 leden van de Koninklijke Harmonie Concordia onderscheiden voor hun jarenlange inzet voor de harmoniemuziek in zijn algemeenheid.

Door de burgemeester van Maaseik, de heer Jan Cremers werd, samen met drie schepenen en twee afgevaardigden van Vlamo, de Vlaamse Amateur-muziek Organisatie, aan twaalf leden een

Onderscheiden leden Concordia

117

Medailles Vlaamse regering

Oplossing Kruiswoordraadsel

Herman Hendrix

Tussen de vele goede oplossingen trok een onschuldige kinderhand de winnaar, nl.
J. Wijnen - Nyens
Eugenio Pacellilaan 41
2650 EDEGEM

Proficiat!

De mooie prijs, het boek "Maaseik, ontstaan en groei van een grensstad", zal hem binnenkort bezorgd worden.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	E	E	S	T		B	O	B		L	I	D	O	
2	K	E	P	I	E		D	A	T		L	E	D	A
3		S	I	N	T	J	O	R	I	S		L	A	S
4	E		O	T		A	L		N		O	I		P
5	P	A	N		L	S		D	E	V	R	E	D	E
6	E	L		D	O		O	E			K	R	O	
7		B	I	E	C	H	T		D	R	A		E	A
8	B	E	L	G	I	E		P	R	O		P		B
9	O		E	A		E	E		A	L	L	E	N	
10	S			P	E	R	R	O	N		A	L	O	M
11	M	E	D	E		S	A	N	G	E	R	S		E
12	O	V	E	R		T	A	S		L	I		T	E
13	L	E		S	P		N			P	E	T	E	R
14	E	R	A		A	A		N	U		N	E	E	
15	N		G	A	S	T	H	U	I	S		E	R	E

Mezeiker "Typetjes"

Simone Swartenbroeckx

Hierbij wil ik een reeks "typetjes" voorstellen, die ik met een schilderachtige Maaseiker benaming tracht weer te geven. Sommige verwijzen naar lichamelijke, andere naar karakteristieke eigenaardigheden. De meeste karaktertekeningen komen voor in de eerste rubriek "Kènjer en jónkheid", meer kunnen dikwijls ook voor volwassenen gelden. Mijn inspiratie heb ik voornamelijk te danken aan de vele herinneringen aan mijn mama (1895-1977), die als geboren en getogen Maaseikenaar over een onuitputtelijke dialectische woordenschat beschikte. Ik heb naar beste vermogen getracht ieder "typetje" zo juist mogelijk te omschrijven en durf hopen dat ik daar min of meer in geslaagd ben.

Kènjer en jónkheid

leef bieësjje: een lieve baby
 eine gezónne kadee: een flink kereltje
 eine lieëventige: een levendig kind
 nen henjige: een flinke
 ei bi-j-der-hensje: een 'slimmerd, een vluggerd
 ei klein ónnöt: een deugnietje (eerder sympathiek bedoeld)

eine sjalevaeger: idem
 eine nötterik: een deugniet (wat meer in negatieve zin)
 einen apekuuëtel: een klein, zelfbewust ding
 eine snoeëterkop: een kleine moeial die onomwonden zijn mening zegt
 eine wirvel: een kind dat niet goed kan stilzitten
 ein sprèngbóks: een zeer beweeglijk kind
 eine sjörgerd: ongedurig kind, dat zich aanhoudend draait en keert, vnl..in bed
 eine sjravelaer: idem
 eine sti-jve klóppel: een alles behalve lenig kind
 ein rów zieël: een alles behalve zacht en kleinzerig kind
 ein erm sjäöpke: een arm dutske
 eine görrige jóng: een niet goed uitzierende jongen, grauw van kleur
 einen doeërijeëger: een jongen die heel veel eet (zonder daarom dik te zijn)
 eine wawwelaer: een drukke prater; babbelaar.
 eine zeiveraer: iemand die flauwe praat verkoopt.
 eine lewejtmeieker: een zeer luidruchtig kind.
 ein velmówl: kind dat onbeleefd en bemoeizuchtig zijn mening zegt.
 einen astranterik: kind dat zich al te vrijpostig, zelfs brutaal gedraagt.
 eine vreijelaer: iemand die altijd tegendraads reageert.
 eine stechelaer: een plager, een ruziemaker.
 eine fenistige: een listige, een sluwe.
 einen hieëmeleke: een heimelijke.
 eine fówtelaer: een bedrieger (bij het spel).
 eine verènneweeder: iemand die alles kapot maakt
 eine meisterjan: een bazig kind dat zich graag laat gelden
 eine mótskop: iemand die ontevreden en botweg reageert
 eine stinkerd: een verwend kind dat zich graag doet opmerken
 ei sjj-terke: een verwend kindje in de klas ('t.o.v. de juffrouw)
 eine bedórve strónt: een uitermate

verwend kind
ei lestig jónk: een lastig, vervelend kind.
einen druëmeleknuiper: een dromer, niet goed wetend wat hij/zij wil.
eine gaonsj: al vrij grote, maar mentaal onvolwassen jongen/meisje
eine lómmel: iemand waar niet veel in zit, die niet veel betekent.
eine wuiles: een halve gare.
een aankómmend maesje: meisje in de overgangsfase van kind naar jonge vrouw.

Vrouwluj

ei vrou(w)mes: een (eerder struise) vrouw
ei prónt mins: een vrouw met een goed voorkomen
ein ordentelik mins: idem
ein gooi zieël: een goeheartige vrouw.
ein gooi blóts: idem.
ein erm sloeër: een arme, beklagenswaardige vrouw
ein gezón baj: een struisgebouwde, gezonde vrouw
ein bómmerans: opvallend struise vrouw met eerder onverzorgd voorkomen.
eine knauwel (of knawwel): een klein, nietig vrouwtje.

eine sjrankel: uitermate magere, onaantrekkelijke vrouw.
ei sjarminkel: nog wat erger dan voorgaande.
ei waswi-jf: kletskaus die er op uit is om alle nieuwtjes (verder) te vertellen en van commentaar te voorzien ("de gazet").
ei vèswi-jf: idem.
ein gruuëtse medam: een hovaardige vrouw
ein kaal lóws: een vrouw die graag pronkt maar in feite heel arm is.
ein aw doeës: oneerbiedige uitdrukking voor "oude vrouw".
ein aw zaeg: een zanikende (oude) vrouw.

Mansluj

eine mins: een man.
mi-jne mins: mijn echtgenoot.
eine manskieërel: een (eerder

struisgebouwde) man.
ein hieërsjap: geringschattend woord voor (mijn)heer.
eine gooie zak: een doorgoede man.
einen ermen hals: een arme, beklagenswaardige man.
ein ermoodspens: een zeer arme man.
eine krówkestop: een man met gedrongen figuur en korte hals.
eine weustige kieërel: een uitermate flink gebouwde man.
einen tujjelaer: een prullevent, die zich met onbenullige werkjes bezighoudt.
eine póngelaer: idem.
eine pezeweaver: een vitter, een kniezer.
eine sajelaer: een treuzelaar, maar ook een gezapig prater, verteller.
eine strotelaer: een stamelaar
eine grawwelaer: iemand die altijd mistevreden reageert
eine brómber: iemand die altijd en op alles kniezend reageert
eine raozentige: een razende gek
einen heppentige: een begerige.
einen hitsige: een vurige.
einen awwe bok: een smerige oude vent.
eine smieërlap: iemand die zich hoogst onwelvoeglijk, slecht gedraagt.

Abonnementen verkrijgbaar door storting op nr. 001-0678921-94 t.n.v. De Maaseikenaar, Maaseik, met vermelding: abonnement 2005 (of: geschenkabonnement 2005 voor ... naam + adres).
Abonnementprijs voor het ganse jaar: België: € 11, overige landen € 15. Een steunabonnement kan vanaf € 25.

Abonnees worden verzocht hun eventuele adreswijziging mee te delen aan ons redactielid John Golsteyn, Verloren Kost 86, 3680 Maaseik, ☎ 089-565758, e-mail: johngolsteyn@skynet.be

Iedere auteur blijft verantwoordelijk voor het door hem ingestuurde artikel.
Geen uittreksel, afdruk of overname uit "De Maaseikenaar" mag geschieden zonder bronvermelding.

Teksten voor volgende editie vóór 25 mei 2005 aan Tony Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, 3680 Maaseik (tony.vanwijck@skynet.be).

Medewerkers

Sylvester Colson
Wim Corstjens
Mathieu Daemen
Marc Dreesen
Jaak Hoedemakers
Herman Jansen
Roger Janssen o.s.c.
Isabelle Kraewinkels
Gilbert Mersch
Mathieu Sloomakers
Simone Swartenbroeck

Redactie

Harry Beenders
Jaak Bergers
Martin Boonen
Marcel Cuyx
John Golsteyn
Thérèse Hendrickx-Godelaine
Herman Hendrix
Rik Nulens
Tony Van Wijck
Jacqueline Wolfs-Godermans

Verantwoordelijke uitgever:

Tony Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, B-3680 MAASEIK